אוכל שנשתנה (ב): טרימא, דובשא דתמרי ומי פירות, מי שלקות

ברכות (לח., לט., ועוד)

נמשיך לעיין בח' מן העניינים העיקריים שבמחלית הא' של פרקנו – אוכל שנשתנה.

[revised]

א

גמרא (לח.), "וַאמר מר בר רב אשי האי **דובשא דתמרי** ... א"ל ההוא מרבנן לרבא **טרימא** ... קיימי כדמעיקרא"

תוס' (לח. ד"ה האי), ולפחות בריש דבריו עד "... לתוכן מים"

גמרא (סוף לט.), אמר רב פפא ... **מיא דסלקא** ... ככולהו שלקי" [או טפי, עד "... עבדי ליה שמע מינה"]

[ולעיל (לט.), "אמר ר' זירא ... **גרגלידי דלפתא** ... דנמתיק טעמיה"]

[גמרא (סוף לו:), "**פלפלי** ... **המלתא** ...", עד "חביץ קדרה ..."]

[גמרא (לח:), "ועל הירקות ... טעם מרור וליבא"]

ב

טרימא

רמב"ם הל' ברכות (פרק ח' סוף הלכה ד'), "דבש תמרים ..."

בית יוסף (סי' ר"ב סעיף ז') – הובאו דבריו בדברי חמודות (אות מ' – על הרא"ש סוף סי' י"ב)

ריטב"א (לח. ד"ה טרימא, וד"ה תמרים של תרומה)

מי פירות ומי שלקות

תוס' (לט. ד"ה מיא)

רא"ש (סי' י"ח)

רשב"א (לח. ד"ה דבש) – "דבש של תמרים ... משקה אלא זיעה בעלמא", ואח"כ "ואנן דקיי"ל ... וענבים וכיוצא בהן"

שכר

גמרא בבא בתרא (צו:), "ת"ר אחד שכר .... שהכל נהיה בדברו"

– הובא בר"ף סוף פרק כיצד מברכין (לב: בדפי הרי"ף)

תוס' (לח. ד"ה האי) [וגם באמצע ד"ה והא, "ומכל מקום ... בה"ג"]

מרדכי (ריש סי' קכ"ה), עד "... בורא נפשות רבות"

סוכר

רמב"ם הל' ברכות (פרק ח' הלכה ה')

[הגהות מיימוניות (שם אות כ')]

ג

שלחן ערוך

- סי' ר"ב סעיפים ז' – ח', י', ט"ו
  - מגן אברהם ס"ק יח, כב, כג, לב
  - ט"ז ס"ק ד
  - באר היטב ושערי תשובה ס"ק יט
- סי' ר"ה סעיפים ב' – ד'
  - מגן אברהם ס"ק ו
- סי' ר"ד סעיף י"א

וגם בטור (סי' ר"ב סעיפים ז-ח, טו), ובבית יוסף ודרישה (לסעיף ט"ו)

וע"ע –

משכנות יעקב (אורח חיים סי' צ"ז)

עמק ברכה (ברכות הנהנין אות ו')

בעקבי הצאן (סי' ו' אות ד')

אהבה הלכות ברכות פ"ח

ד ירקות שדרכן להשלק ששלקן מברך על מי שלק שלהן בורא פרי האדמה °והוא ששלקן לשתות מימיהן שמימי שלקות כשלקות במקום שדרכן לשתותן. דבש תמרים מברכין עליו תחלה [י] שהכל. אבל תמרים שמיעכן בידו והוציא גרעינין שלהן ועשיין כמו עיסה מברך עליהן בתחלה בורא פרי העץ ולבסוף ברכה אחת מעין שלש: ה הקנים המתוקים שסוחטין אותן ומבשלין מימיהן עד שיקפה וידמה למלח כל הגאונים אמרו שמברכין עליו בורא פרי האדמה ומקצת אמרו [כ] בורא פרי העץ וכן אמרו שהמוצץ אותן קנים מברך בורא פרי האדמה ואני אומר שאין זה פרי ואין מברכין עליו אלא שהכל לא יהיה דבש אלו הקנים שנשתנה על ידי האור גדול מדבש תמרים שלא נשתנה ומברכין עליו שהכל: ו [ל] הקור והוא ראש הדקל שהוא כמו עץ לבן מברך עליו בתחלה שהכל. קפרס של צלף מברכין עליו בורא פרי האדמה מפני [מא] שאינו פרי והאביונות של צלף הן הפרי שהן כצורת תמרים דקין קטנים מברך עליהם בורא פרי העץ:

ד ירקות שדרכן לישלק וכו'. גם זה שם (נט.) אמר רב פפא מאי לי מיא דסילקא כסילקא ומיא דלפתא כלפתא ומיא דכלהו שלקי בשלקי בעי רב פפא מיא דשיבתא מאי מבשלי טעמא עבידי לו לימא מבשלי זוהמא עבדי לה ופשיטא לן מבשלי טעמא עביד ומברכין עליהן בורא פה"א. וכתב הרא"ש ז"ל (פ"ח) דמי למי פירות דאינו מברך אלא שהכל לפי שמשקה אין לו טעם הפרי אבל אם בישל הפרי ונכנס טעם הפרי במים מברך בורא פרי העץ. אבל אם מ"ש רבינו והוא ששלקן אם הוא למעט כשמלקין אינה ירק אבל זוהמא: דבש תמרים וכו'. אם שם (נח.) מימרא דמר בר רב אשי: ומ"ש אבל תמרים וכו', גם אם הלכתא דמרי ועבדינהו טרימא מברך עליהן בורא פרי העץ מאי דמלמייהו קיימי כדמעיקרא. מפרש רבינו דהיינו שמיעכן וכו' וחזו הנקרא בלשון ערב עשואה:

ה הקנים המתוקים וכו'. נראה לי דרבינו תלוי על הגאונים וה"ק ואני אומר שאין זה הפרי אלא שכן המולן קנים האלו אינו מברך אלא שהכל ואפילו אם היינו מודים שהוא פרי והמולן אותם הקנים מברך בורא פרי העץ לפמות בסוקאר היולא מהן לא יברך אלא שהכל לפי שלא יהיה דבש אלו הקנים וכו'. והטור כתב בסימן (ר"כ) [ר"ב] ואפשר להשיב על דבריו שאינו דומה לדבש תמרים שהתמרים הם פרי ונעשי להו מדעתא לאוכלם כשנתבשו נשתנית ברכתן מידי דהוה אכל הפירות שמברכין על משקין היוצאים מהן שהכל חוץ מהיין והשמן אבל אלו הקנים שאינן ראויים לאכילה ועיקר נעשיתן על דעת הדבש ולפי זה פריין ומברך עליו ב"פ העץ עכ"ל. ואני אומר שאילו היו קנים אלו נמצאים בארצו של הטור לא היה טועין כן. שבמקום שנמצאים מוכרים מהם לאכלים ורבבות למולן אותם והרי המים היוצאים מהם כשאר מי פירות:

ו הקור והוא ראש הדקל וכו'.

פרק כיצד מברכין (נו.) קורא לב יהודה אומר בורא פרי האדמה ושמואל אמר שהכל נהיה בדברו ומסיקנא דהלכתא כשמואל ומפרש התם טעמייה משום דלא נעשי איגלי דיקלא מדעתא דקורא: קפרס של צלף וכו'. הוא אילן הנקרא בערבי אלקפר ואביונות הוא הפרי. ומסיקנא (שם נו:) והלכתא

רבנו מנוח

ד ירקות שדרכן להשלק וכו'. זה"ה אלא שהא מי שמיטתן שמבכך אמרא פרי האדמה דמולהו אלקי כשלקי (נט.): דבש תמרי. פי' דבש הזב מהתמרים. דזיעא בעלמא הוא (נח.) והוה ליה פירות שמברכים עליהם שהכל משום דלא אשתנו לעילויא כלכתבי (פ"ב) ומלאיתא בפרק כל שעה (כד:): אבל תאני שמעבן וכו'. דאמרינן בגמ' (נח.) תמרי דעבדינהו טרימא מברך עליהן בתחלה בורא פרי העץ דלאע"ג דרסקינהו במלמייהו קיימי כדמעיקרא. ול"ל הזב מן התמרים מלאיו היינו דבש תמרי אמור בתורה, ומברך בורא פרי העץ, אבל אם שרה התמרים במים ובשלן ושתה אותו הביזול שנעשו כדבש מברך שהכל:

ה הקנים המתוקים שסוחטי' אותם וכו' ומקצת אומרי' בפה"ע. כדאיתא בהלכות גדולות. ואלו הקנים הם קני הסוכרי והסוכרי עצמו: הוא דבש אלו הקנים וכו'. שהרי דבש תמרים יצא מאליו ואפילו הכי מברכין עליו אלא שהכל וא"ש זה שאינו יוצא אלא ע"י בשול:

הגהות מיימוניות

[בשור מי' רה בשם] הרא"ש דוקא שבשלם בלא בשר אבל בשלם עם הבשר טעם [בתוך תשוב עיקר ומברך עליו שהכל ע"כ]: [י] וכן פסק ר"י ודלא כפסקו ב"פ העץ: [כ] וכן פסק מורי רבינו והתו' בשם ה"ג [בפרק לפניו דברי רבינו המחבר אמר דלא דמי לדבש תמרים דהאי לעילויא. אמנם בעל ס"ה (דקי"ג ע"ב) רואה דברי רבינו המחבר ה"ג דקלסיה שמואל לרב יהודה הילכתא כוותיה דשמואל (נו.). [ל] בתוספות מסקנא דמילתא כל מידי דלא נעשי אינה אלעתא למיכל [כגון כגון קורא דדיקלא ולולבי גפנים והמקדים הרכים שאוכלים קניפתן המיצוי] ומאכל גם הגרגרין עמה מברכין עליהן שהכל אבל לגון בסוקאר דנעשי אינה למיכל כשהוא רך אע"פ שסופו להקשות מברך עליו ב"פ האדמה ואותם שקדים הרכים כשהן קטנים בורא פרי העץ כשהן גדולים ולא כלום: [מ] כתבו התוספות ומורי שי' וכן על הבוסר שהוא פחות מפול הלבן שגם הוא אינו עיקר פרי כלאחר הוא בוסר הוא

מגדל עוז

ד–טז. ירקות שדרכן להשלק כו' עד מבכך עליהם שהכל תחלה. הכל פ' כיצד מברכין:

הגר"א

[בשר תמרים כו'. [בשו"ע, הזב מהתמריס] ולא כה"ג. ועי' רא"ש שם [סי"ב] [בשבמה דגמון כו'. אבל תוס' [לא.] כ' בפסיקות שלא כה"ג וכ"ד הרמב"ם, [בפ"ב מהל' הזב. ב"י: ועשיין כמו עיסה. [י' רמ"פ, וי"א לברך עליהן שהכל] שם כד"ה עוריסא כו', ואינו מרוסק. וכ"כ הטור. ומולקין על הרמב"ם וס"ע שכ' ועשה מהן עיסה:

[הפשר כו' בפה"ע. במש"ש [י"ט ג' מיא דסולהו כו'. ול"ל למ"ש בס"מ על [ב"ל ס"ב הסולהו כו'], דשם אין טעם הפרי המשקה וזיעה בעלמא הוא, מש"כ [ומיא כו'. אבל הרשב"א כ' דשם אין דרכן למשלקתו ולא למשקתו, [בדרכות דהוא אכילתן ע"י אלוקה. ועמ"ש: (סי' רכ ס"ק יז, עז, כג).

[אלא שהכל. אבל תוס' שם [י"ט ב' ד"ה ברטיבא כו' כתבו ועל זוקרו כו' [ברא הרא"ש [ס"ו] וס"פ והגאונים ובעל הלכות גדולות ומרדכי [רמז קיז] [מקור בפה"ע. והרמב"ם הביא עליהן מדבש תמריס, וכ"ש הוא שהרי נשתנה [ודעתו כדעת הרשב"א דס"י [ס"ק כג, הו' לעיל ס"ד ד"ה בס"מ]. אבל [בדבריו, והביא עליו דתמרים פירא הן ונעשי להו מדעתא לאוכלם הלכך [בשתיה ברכתן וכן כל הפירות חוץ יין ושמן, אבל משא"כ אלו שאינן ראויין [ובקר נעשיתן ע"ד אלוקר וזה פריין. וכנ"מ דזה דברי הטור, ודבריו תמוהין, [הקשה עליו. גם הגר"מ בשם מהר"מ הביא עליו. ודעת הגאונים עיקר: [וכן המולן קנים מתוקים שהכל] שם בתמס. ותלוי ג"כ בפלוגתא הנ"ל [דלהגאונים יברך בפה"א. שם: (סי' רכ ס"ק ל-לא).

[בפרק כו'. עיין תוס' [לו.]: ד"ה והלכתא כו', והיה כו'. וכן הקשה הרא"ש [ד"ה בשם דלכאורה י"ל מאי פריך שם [לו.] ולעיבד מר בר"ש כו', הא אמר שם [מקשה כו', משא"כ לב"ש לאינו מקיל אלא בפ"ל. ול"ל דלכך לא אמר אלא כר"ע [בשם כדברי המיקל, ולא משום המיקל בלבד. וז"ש והלכתא כמר בר רב אשי [ועי"ד מי' ר"ל ס"ג [פ"י מע"ש ה"ג]. ול"ה [לוח ז] פי' לתרץ קושיית

מקורות וציונים

ה"ד. ירקות כו' שו"ע סי' רה ס"ב. וע' ס' רב ס"י. שמימי שלקות כו' ע' פ"ע נדרים ס"י [ל' מי שלקות מזכר גם פנ"ו מרומות הי"ל ופ"ז מקוות ה"ל]. דבש כו' ע' לק' ה"ס. שו"ע סי' רב ס"ח. אבל כו' שו"ע שם ס"ז. שמיעכן ע' ל' הה"ג בס' הגר.

רבנו מנוח, וה"ה כו' מי סחיטתן כו' וכ"כ בס' המאורות [וסם כ' וכ"ש מי סחיטתן]. וע' רשב"ל לח. והו' בנ"י דפליג אהרא"ש שבכמ"מ ומתלב בין דרכו בכך לאין דרכו בכך ופמ"ג סי' רב במ"ז ס"ק מ כ' דל' רבנו כרשב"ל, ע"ש [וע' הגר"א לק' ה"ה. וע' מזו"ל סס"י לג]. וע' לאבי"ה סי' לח וסי' קד שמתלב בע"ל. ור"ל מלוגדים עמ' פ הביא ל' רבנו וכ' דדוקא שלקן ודוקא שדרכן לשתותן, ע"ש.

שם, דבש הזב כו' ע' רשב"ל בשם לאב"ד דדוקא זב מאליו אבל ע"י מתיקה מטיב כפרי, וכן לגבי שאר מי פירות, ופליג אמ"ש רבנו לעיל ה"ב. וע' לאב"ד פ"ל עו"ל ס"ד ומש"ל שם [ועי' ל' לאב"ד שהו' במכתם עמ' סד ד"ה מיא]. וע' ס' הבתים שב' דמקמיתא רבנו משמע דאפילו

ע"י מתיקה מברך שהכל.

שם, וא"ד כו' אבל כו' ובשלן כו' כ"כ רשב"ל בד' בה"ג, ע"ש הטעם. ולא"ש מילק לד' בה"ג בין יוצא מאליו, דמברך בפה"ע, ליוצא ע"י מתיקה, דמברך שהכל, והביאו ב"י וכ' דרבנו לא חילק. כס"מ, וכתב הרא"ש כו' עד בפה"ע בנ"י כ' מדן על דברי הרא"ש וע"ל דשלאס

ממיס הוי כבשלם, ע"ש.

שם, ואפשר כו' עד סה"ד לימא בנ"י. בנ"י הטעתיק מדן ל' רבנו וכ' עלה והרא"ש כ' בתשו' כלל ד סי' טו כו', ע"ש ל' התשובה, וע' ד"מ שכ' דדבנו פליג אל הרא"ש בתשו' הנ"ל וגם כ' שד' הרא"ש בתשו' אינם עולים עם ד' הרא"ש שבכמ"מ כאן, ע"ש, ודוק.

שם (ד"ה ומ"ש אבל), מפרש רבינו כו' ודא"ש פליג, ב"כ ב"י, ע"ש:

ה"ח. שו"ע סי' רב סע"ו. כס"מ, נראה לי כו' בנ"י כ' מדן בסגנון אחר, ע"ש.

שם, ואני אומר כו' עד סה"ד לימא בנ"י, ועם כ' מדן על קו' הטור דברי טעם הן, וביה"ל כ' שבכמ"מ מזר בו מדן, עש"ב:

ה"ו. הקור כו' שו"ע רס"י רד. ע' מש"ג פ"ה שמו"ע הכ"ל [וע' רדב"ז] מע"ש סס"ל]. קפרס כו' שו"ע סי' רב ס"ו. מברכין עליו בפה"א ורשב"ל ושור כ' בשם לאב"ד דמברך בפה"ע, ועי' ס' המכתם. וס' הבתים כ' בשם לאב"ד דמברך שהכל. ועי' ל' לאב"ד בס' המאורות עמ' קל ובמכתם עמ' עח ורבנו מנוח לק' ס"ט ס"ו לענין עלה של ורדים, ודוק. שאינו פרי פ"ד תרומות

ה"ד וס"י מע"ש ה"ג.

רבנו מנוח, ראשי הגפני' כו' ע' פ"ב שביתה עשור ה"ו ורבנו מנוח שם [ונסמן בס"ז מע"ש ה"ס].

שם, ואותן שקדים כו' שהכל וד' המכתם דמברך בפה"ע, ע"ש.

שם, פי' בה"ג כו' כ"כ תי"י ורא"ש ורשב"ל משמו. ובה"ג דיקן כ' דבין קטנים בין גדולים ולא כלום.

שם, זה וזה פטור פ"ל מעשר ה"ט, ע"ש. שם, והראב"ד פי' כו' וכ"כ בס' המכתם. וע' מקו"ל פ"י מע"ש ה"ג דרבנו נ"פ כן. הגמ"י [ב], ונאבל גם הגרגרין כו' ע' תשו' רשב"ל מ"ל סי' תכח וס' המכתם, וע' פמ"ג סי' רד בא"ל ס"ק ו, ודוק. שם, ואותם שקדים כו' שו"ע סי' רב ס"ה. שם [מ], על הבוסר כו' שו"ע סי' רב ס"ב.

כס"מ (ד"ה קפרס), אלקפר בפה"מ מעשרות פס"ד כ' אלבר, וכ"כ הערוך שב"ה בערבי ונלגו קפרא:

רבי׳ האי גאון ז״ל. וזה לשונו טריקני דהוא כובא דארעא מאפה ולא בתנור אלא על הארץ חייב בחלה כדר׳ אבין אמר רבי יוחנן[143] ואע״ג דגובלא הוא, ראשית עריסותיכם קרינן ביה. וכן ודאי נראה שאלו לדברי רש״י ז״ל מאי איכא בין כובא דארעא למרתח גביל[144], דאף היא נמי פירש הוא ז״ל[145] נותנין קמח בכלי ומים ובוחשין בכף ושופכין על גבי כירה כשהיא ניסוקת. ומיהו גם הא דמרתח גביל פי׳ רבי האיי גאון ז״ל בענין אחר שהוא ז״ל פירש כגון קמח שנותנין עליו מים ומרתיחין אותו ולאו עיסה הוא[146], וגריס בה ואינה חייבת בחלה[147], ואותן פרטוליש ורישאוליש כיון דאית להו תוריתא דנהמא אומרים בתוספות[148] שמברכים עליהם המוציא וחייבות בחלה, וצ״ע בהיא דפרק כל שעה[149].

דבש של תמרים ויין תפוחים וחומץ סתוניות[150] וכו׳ רבי אליעזר מחייב קרן וחומש רבי יהושע פוטר. פרש״י ז״ל[151] לפי שלא ניתן למשקה אלא ענבים וזתים בלבד הא שאר כל מי פירות זיעה בעלמא הוא והיינו כמר בר רב אשי. וקשיא לי דתינח כולהו, אלא חומץ סתוניות מאי איכא למימר, דאדרבה לא ניתן אלא למשקה ואין דרכו ליאכל ודרך היוצא ממנו ליאכל הוא כדאיתא בנדרים פרק הנודר מן המבושל[152]. והכי נמי קשיא למה שפירשו בתוספות[153] דזתים וענבים אישתנו לעלויא אבל כל שאר מי פירות לא אישתנו לעלויא והלכך קרי לכולהו זיעה בעלמא, דחומץ סתוניות ודאי אישתני לעלויא ולית ליה עילויא אהדינא. ואולי נאמר דכיון שהסתוניות בעצמן שהן הענבים הרעים שאינם מתבשלים לעולם הן גרועין מאד ואינן ראויין, גם היוצא מהן אע״פ שהוא יותר ראוי מהן עצמן, מ״מ הוא גרוע כל כך שאינו ראוי ליקרות משקה אלא זיעה בעלמא.

והראב״ד ז״ל פירש דטעמא דר׳ יהושע משום דקסבר דגמרינן תרומה מבכורים, מה בכורים משקה היוצא מהן כמותן דכתיב[154] אשר תביא מארצך, והכי דריש בספרי[155], אף תרומה נמי, ואוקי באתרא מה תרומה יין ושמן הוא דמחייבי שאר משקין לא, אף משקין היוצא מהן יין ושמן אין שאר משקין לא, והדר גמיר בכורים מתרומה[156]. והקשה הוא ז״ל אי הכי טעמא דרבי יהושע לאו משום זיעה הוא כמר בר רב אשי אלא מהאי טעמא ואפילו כתשן והוציא מהן משקין. ודחק ותירץ הוא ז״ל דאפשר דמר בר רב אשי סבר לה כותיה בהיכא דהוי זיעה, אבל היכא דכתשן לא דעיקר הוי ולא גרע ממיא דסילקא[157]. והקשה עוד אם כן אפי׳ כרבי אליעזר, דעד כאן לא פליג רבי אליעזר אלא בפירות ועשאן משקה אבל משקין שזבו זיעה בעלמא גינהו ולא משלם חומש. ותירץ דאיכא למימר דמילתא דפשיטא ליה קאמר דכר׳ יהושע ודאי, אבל כר׳ אליעזר ספק אלו הן דברי הרב ז״ל. ובודאי שהם דברים רחוקים

143 כגירסת הגר״א וכ״ה בכי״מ. ובגירסא שלפנינו ר׳ יוחנן פטר מחלה. ועיין דק״ס. 144 כ״ה בכי״מ. ולפנינו: גביל מרתח. ועיין דק״ס. 145 לעיל לז, ב ד״ה גביל. ועיין ברא״ש בסי׳ יא דאינו דומה לטרוקנין, דטרוקנין אופים בכירה בגומא, אבל מירתח גביל שופכים על הכירה ומתפשט ואין עליו תורת להם. ועיין גם בתר״י ובחידושי הרא״ה. 146 כן פירש גם הריטב״א וכ״ה בפירוש הר״ח (עיין פירושי רבינו חננאל למסכת ברכות) ודברי רה״ג הובאו גם בתר״י כו, ב בדפי הרי״ף בד״ה טריטא. 147 כ״ה גם הגירסא לפנינו. ועיין דק״ס אות ח. 148 כ״ה בתוס׳ ר״י לעיל לז, ב בד״ה כי. 149 פסחים לז, א-ב. ועיין מש״כ רבינו בפסקי חלה שער ראשון דפטורים מחלה כיון שגלגל העיסה מתחלה לעשות כן. 150 כ״ה בכי״מ כאן וכ״ה במשנה במסכת תרומות פרק א משנה ב וכ״ה בחולין קכ, ב. ולפנינו כאן. ספוניות. 151 בד״ה ור׳ יהושע. 152 נג, א. 153 כ״ה בתוס׳ ר״י. ובתוס׳ שלפנינו ליתא. 154 דברים כו, ב. 155 בספרי שלפנינו שם איתא: פרי אתה מביא בכורים. ואין אתה מביא יין ושמן בכורים. אמנם גירסת הגר״א שם: ואין אתה מביא יין ושמן בכורים, הביא ענבים ודרכן מנין שמביא. ת״ל תביא. ונראה שכ״ה גירסת רבינו, וכ״ה הגירסא בגמ׳ בחולין קכ, ב ובערכין יא, א. 156 המשך הדרשא אינו נמצא בספרי אלא בגמ׳ בחולין שם, ודברי הראב״ד הם דברי הגמ׳ שב, אלא דהגמ׳ איירי לענין תרומה ובכורים, והראב״ד כתב דין זה גם לגבי ברכות. ועיין תוס׳ בפסחים כד, ב בד״ה אלא. 157 לט, א.

מאד, חדא דא"כ היכי תליא כלל הא דמר בר רב אשי בהא דר' יהושע, דההיא דר' יהושע תלי בגזרת הכתוב ואע"ג דהוי משקה גמור, ודמר בר רב אשי הוי משום דלא חשיב ליה משקה אלא זיעה. ועוד דא"כ מאי דקאמר מרנא[158] דמר בר רב אשי סבר לה כותיה בהיכא דהוי זיעה אבל היכא דכתשן לא, אטו מי פליג מר רב אשי אההיא דרבי יהושע דתלי טעמיה בגזרת הכתוב וגמר לה מבכורים. ואנן דקיי"ל דמיא דכולהו שלקי ככולה שלקי[159] מי מפקינן הא דרבי יהושע לבר מהלכתא, ואי שלקו להו לתמרי ונפיק מינייהו דובשא דרך בשול מי מברכינן עליה בורא פרי העץ. אלא משמע דטעמא קא דרשינן דכיון דלא חאיל שם תרומה אסחיטת הפירות לבד מיין ושמן שמע מינה דלא חשיב משקה אלא זיעה בעלמא, וחומץ סתוניות נמי כטעמא דאמרן. ולא דמיא למיא דשלקי ומיא דשיבתא, דהנהו כיון דרוב אכילתן הוא ע"י שליקה מי שליקתן כמותן, הא כל מידי דלית דרכיה למשלקיה ולא למסחטיה אלא למיכליה בעיניה, בהנהו לא אמרינן שיהיו מימיהן כהן[160]. והא דקא כאיל הכא ושאר כל מי פירות, לאו פירות שדרכן לישלק קאמר, אלא כעין תפוחים ותמרים שדרכן ליאכל חיים ובעין קאמר כרמונים וענבים וכיוצא בהן. ומ"מ שמעינן מיהא דיין תפוחים ורמונים אין מברכין עליהן אלא שהכל. אבל לפי דברי הרב ז"ל מברכין עליהן בורא פרי העץ.

ובתוספתא דמכלתין בריש פרק[161] תנינן בהדיא שאין מברכין עליו אלא שהכל, דתנינן תמן דבש תמרים ויין תפוחים וחומץ סתוניות מברכין עליהן כדרך שמברכין על המורייס. ומ"מ מדברי כולם נלמוד בדבש הזב מעצמו מן התמרים שאין מברכין עליו כי אם שהכל.

אבל בפירושי רב האיי גאון ז"ל ראיתי שכתב בשם קצת מרבוותא ז"ל[162] דהא דמר בר רב אשי דוקא בששרה את התמרים במים ובשלן כה"ג הוא דהוי זיעה בעלמא דאזוקי מזיק ליה, אבל אם הניח חטובות תמרה וזב מהן דבש שלא ע"י האור לאו זיעה הוא אלא פרי העץ והכתוב קראו דבש. וקצת סיוע יש לדברי מהא דשליק את התמרים לא דמי למיא דכולהו שלקי[163], אע"פ שהדברים מתמיהין מצד עצמן דהא מוקמינן להא דמר בר רב אשי כי הא דרבי יהושע, וההיא דרבי יהושע אפילו במשקה והדבש הנסחט ממנו הוא. ועוד דהוה ליה כיוצא מן התאנים ומן הרמונים, ובפ' כל שעה[164] חשיב להו זיעא בעלמא ואינו סופג את הארבעים אלא על היוצא מן הזתים ומן הענבים גבי ערלה. דאמרינן תמן עלה דההיא דכל איסורין אין לוקין עליהן אלא דרך הנאתן, א"ר זירא אף אנן נמי תנינא אין סופגין את הארבעים משום ערלה אלא על היוצא מן הזתים ומן הענבים, ואלו מתאנים ורמונים[165] לא מ"ט לאו משום דלא קאכיל להו דרך הנאתן, וא"ל אביי

158 הכוונה לראב"ד. 159 לקמן לט, א 160 דעת רבינו שעל כל משקה היוצא מהפירות או מי שלקות מברך עליהם שהכל, וכ"ה דעת רש"י בד"ה ור' יהושע, תוס' בד"ה מאי, רא"ש בסי' יב ובסי' יח, תר"י, ריטב"א לקמן לט, א, רא"ה, רמב"ם פרק ח מהלכות ברכות הלכה ב וטור שו"ע בסי' רב סעיף ח. ולא כדעת הראב"ד ורבינו יחיאל (הו"ד בטור בסי' רה) שמברך בורא פרי העץ, ועיין לקמן דעת בה"ג. מיהו דעת רבינו שפירות שדרכם לסחטן או לבשלם, ברכת המשקה כברכת הפרי. ודעת הרא"ש בסי' יח שמשקה היוצא מפירות ע"י סחיטה ברכתו שהכל, אבל פירות שהתבשלו במים, ברכת מי השלקות כברכת הפרי. דמשקה היוצא בסחיטה הוי זיעה בעלמא, מה שא"כ פרי שהתבשל, נכנס טעם הפרי במים. ועיין שער הציון סי' רב אות נד ובסי' רה אות כא. ועיין בפמ"ג סי' רב במשב"ז סק"ח שכתב שדעת הרמב"ם כדעת רבינו. ובחזו"א או"ח סי' לג סק"ה הסתפק בדעת רבינו במש"כ שפירות העומדים לסחיטה ברכת המשקה כברכת הפרי, האם הכוונה רק לזיתים וענבים, או שדנים הדבר בכל דור ודור ואם יהיו פירות אחרים העומדים לסחיטה תהי' ברכתם כברכת הפירות. 161 צ"ל: פרק רביעי, והוא בהלכה ב שם. 162 הוא דעת בה"ג בהלכות ברכות פרק ו, והו"ד גם בתוס' ד"ה האי, ברא"ש סי' יב ובתר"י בשם אית דמפרש ובטור סי' רב. 163 נראה שכוונת רבינו למש"כ לעיל לחלק בין מי שליקת פירות שדרכן להשלק דברכתן כברכת הפרי, לפירות שאין דרכם להשלק. 164 פסחים כד, ב. 165 לפנינו: מתותים ותאנים.

רב דיני ברכת פירות האילן

וכו' יח בפיפים:

א ° * על כל פירות האילן מברך בתחילה א (ה) בורא פרי העץ חוץ מחיין שמברך עליו בפה"ג * בין חי בין ב ב (ב) מבושל בין שהוא עשוי קונדיטון דהיינו שנותנין בו דבש ופלפלין:

הגה ופס מעתרב יין ג (ג) בשכר מזונין אחר כרוב אם כרוב יין מברך

פס"ע (א) ופס כרוב שכר מברך שהכל (ב"י בשם התשב"ץ) ד (ד) ג המבושר בכל זמן שלא הגיע לכפולו הלכן מברך עליו ד בפה"א ומשהוא בכפול הלבן ואילך מברך עליו בורא פרי העץ ומתוך שלא נודע לנו שיעור פול הלבן ד לעולם מברך בפה"א עד שיהיה גדול ביותר ה ושאר כל האילן משוציאו פרי מברכין עליו בורא פרי העץ ו ובלבד שלא יהא ה (ה) מר או עפוץ ביותר עד שאינו ראוי לאכילה אפי' ע"י הדחק דאז אין מברכין עליו כלל: הגה ו (ו) וי"ח דעל מרוכין אינו מברך בורא פרי העץ עד שילחה בסיס

כמין שרשראות של מרוכין וכן בזתים עד שיגלו הגן סניני וקוזס לכן מברך בפה"ג וכן עיקר (טור)

ג ז (ז) גרעיני הפירות אם הם מתוקים מברך עליהם (ח) בורא פרי העץ ואם הם מרים אינו מברך עליהם כלל ח ואם מתקן על ידי האור מברך עליהם ז (ט) שהכל: ד ט שמן זית אם שתאו במות שהוא אינו מברך עליו כלל משום דאוזקי מזיק ליה ואם אכלו ח פת פת אינו מברך עליו דפת (ט) עיקר ומברך על העיקר ופוטר את הטפילה (ב) י ואם שתאו מעורב עם מי סילקא

"עטי' מרב ט"ה

בורא פרי האדמה: ז. שהכל. ח. ע"ש דכרסב"ש לא נשתעתה אזל דס"ל דגרעינין לא פרי גינהו אבל לאר"מ[1] דס"ל דמותרים אם הם מרים אינו מברך לגמרי אבל אם הם מתוקים מברך עליו בפה"ג ומכ"מ ס"ה גבי קדרים וס"ל דכשאן מרים לא פרי גינהו מבא"ש בקדרים וכ"מ בלבוש (עס"מ) ומכ"מ דלא מברכינן אלא אם הם מתוקים ומ"מ אם הם מרים אינו מברך אלא בפה"ג ומ"מ אם הם מתוקים אינו מברך אלא בפה"ג

כ סס: ל ר' יוחנ הרא"ם והרמב"ן כמגם בס"ה: מ רבי יוחנ הרא"ם: (י) ומעל מעיף ב' מלו מעיקר הפרי אלמו מתעמת דהכי נעשי לה): נ ברכות ל"ז ע"ש ובר"מ: ס ס"ה ס"ש: ע ל' הרמב"ם פ"ח מ' ברכות:

עטרת זקנים

* **אבל** מתקן בר. ומש"ם מעל נרעיו מרי מתרגמן שהכל הם מתקן ע"ש הטור מלעיל מעיף ג' נמי שנרעיו מרי אינו עיקר הפרי ולא נעשי לה לסתלה מתעמת הכי אבל שקדים המרים עיקר נעשיתן לאכל אחמן ע"ש הטור (מהרלמ"ה):

נתיב חיים

רב ס"ק ר"א) ס"ש בהה בגמרא. ס"ש: ע"ש ובמ"ש המשפטן לבמ"ש מגמגן לו כמנת הרבו יוסף ה' אבהרי מ"ש מעפק מנגן שאכל ועין בעזור:

לבושי שרד

מ"ז סק"ב) (א) אבל בהה. מירוי שנברוך ברכה על האינרגון ב"ב. ס"ל: **עם** (ב) שבבוא ב"י ראוינן בתר מנוגנו. ולם מוכנו לרפואה לו היל שנן מעיקר מבלאינו כבאלינו מוסם בגרגון: **בס"ג** (ג) ועפ"מ מי ר"ר ב"ר. ס"ל: **מ"א** ס"ק י"ב: (ד) אדעתא דהכי. מי הם המתמה לקנוים ומם מלעמה המנולים למתקן ע"ש הטור ולכן מנכנכן הכן לא מתקנו וכמו בר"ש מלדק לאוכל מנוסלין חזו שבלא המ"ה לר"ש מעמ"ה בר"ש בקר"ה ס"ג: **ס"ק** ר"ד (ה) אע"פ. עיקר הנעשה הוא רק בעל האינרגון אלא אפילו מקנין מעלין מ' מינו מתקלקל אלון בכר מ"ש בס"ה מעמ"ה קולת בר"ש ר"ל המקפל מ"ש לאוכל מנוסלין חזו בלא הקנה מתקלקל אלון בכר מבכלן שבכל בן מנוסלו שם בגמ' וכ"ל: המקפל מבכל בן מנוסלו שם בגמ' ולכ"ל: **ס"ק** ר"ה (ו) אבל בגמ' ס"ק ר"ד דמי נעלין ולכן בעכ"ל אבל הנן לא שלינו עיקר הנעשה על שנהם ומפר"ש ר"ל: **בס"ק** ר"ו (ז) אי שקלת לה שרא. אלון הקנה מוקר לפרי ולון מתקלקל הפרי אם נעלין הקנה מנוסלו: **עם** (ח) משום דלא הוי לאכולה. מי קנוי כל הנלמנן:

הגהות דעק"א

נמה: **מעיף** ג' הקפרסין בס"ה. ולם בנך עליהם בס"ש לף לנעם המנן המחר לנמנן מי ר"ו דבכנר ולמנו עיקר הפרי אם בנך בס"ש לם יהא דלא מלמנ"ל מ"ש בכה יוצא בהם לעמת הכלל"ם לאו לנגד על הקפרסין בס"ש ולא"ם מנסלן לף לעמת הכל"ם מ"ש כין לנעלה מלא"ם מי הם ר"ם הו כמו כמנן ומנמי מ"ל דכמו דמלקין בכמן מ"ל בר"ש ר"ל לנעלה בכנה מנסלן:

(ט) **עיקר**. עבה"ם ואין בן דעת הט"ז והא"ר ועיין ביר אפרים: (י) **עיקר**. עבה"ם וע' עוד בשם הרב יוסף שלא כתב כן והטור כתב שבהרוב נראית האחרונים חלקו ע"ז ובלקוטי פר"ח כתב והנני מורה בא בפשטות בסברת הר' יוסף דל"ל עיקר ובדר אפרים שגם בהגהת מהר"ר משבנו מהר"ר יוסף אך לאמיתי בפלוגתא. ל"ל שהכל ע"ש: (יא) **שרבב**. עבה"ם ועיין בא"ר שכתב בשם בה"ג לבדר בפה"ג וע"ש מ"ש לתרץ דברי הט"ז ובד אפרים מ"ש בה: (יב) **הקפרסין**. עבה"ם ודינה התוספות והרא"ש בבדר בהסכם לשון לבדר בפה"א וע' בטו"ר שאגת אריה סי' כ"ג ובד אפרים מ"ש בה: (יג) **בפה"א**. [עבה"ם] ועיין בפני הרמב"ם

בפה"ר. אבל מגן"ד סימן ה' מוקם מם אלא הקפרסין בלבד ולא דמי לדבר הקלקה מעלה ומכמרמלמ"ל הקלקה מגוף אם שהם מקרון לרפואה כגון עם שכר מ"ן יין שרף מבדר על המגן בפה"ר. מ"ש: (יג) **עיקר**. אמי המגן כוה מעינו. ב"ש ע"ש: (י) **עיקר**. אמינו לא המעינו. מ"ש: (יא) **שרבב**. אמינו בגמרא דף ל"ע אמרא בגמרא דף ל"ע אמרא המבדר על מי אלקא בפה"ש. מ"ש: (יב) **הקפרסין**. הוא קלקה אמרי הגמוס: (יג) **בפה"א**. לאינו עיקר אבל לא הוי אמרי הגמוס: (יד) **הקפרסין**. הוא קלקה אמרי הגמוס: (טו) **שהבל**. לא הוי אמרי הגמוס: (טז) **הקפרסין**. הוא קלקה אמרי הגמוס: (יז) **בפה"א**. לאינו עיקר אבל הוי אמרי הגמוס: (יח) **הקפרסין**. הוא קלקה אמרי הגמוס: (יט) **בפה"א**. לאינו עיקר אבל הוי אמרי הגמוס: (כ) **הקפרסין**. הוא קלקה אמרי הגמוס: (כא) **בפה"א**. לאינו עיקר אבל הוי אמרי הגמוס: (כב) **הקפרסין**. הוא קלקה אמרי הגמוס: (כג) **בפה"א**. לאינו עיקר אבל הוי אמרי הגמוס: (כד) **הקפרסין**. הוא קלקה אמרי הגמוס: (כה) **בפה"א**. לאינו עיקר אבל הוי אמרי הגמוס: (כו) **הקפרסין**. הוא קלקה אמרי הגמוס: (כז) **בפה"א**. לאינו עיקר אבל הוי אמרי הגמוס: (כח) **הקפרסין**. הוא קלקה אמרי הגמוס: (כט) **בפה"א**. לאינו עיקר אבל הוי אמרי הגמוס: (ל) **הקפרסין**. הוא קלקה אמרי הגמוס: (לא) **בפה"א**. לאינו עיקר אבל הוי אמרי הגמוס: (לב) **הקפרסין**. הוא קלקה אמרי הגמוס: (לג) **בפה"א**. לאינו עיקר אבל הוי אמרי הגמוס: (לד) **הקפרסין**. הוא קלקה אמרי הגמוס: (לה) **בפה"א**. לאינו עיקר אבל הוי אמרי הגמוס: (לו) **הקפרסין**. הוא קלקה אמרי הגמוס: (לז) **בפה"א**. לאינו עיקר אבל הוי אמרי הגמוס: (לח) **הקפרסין**. הוא קלקה אמרי הגמוס: (לט) **בפה"א**. לאינו עיקר אבל הוי אמרי הגמוס: (מ) **הקפרסין**. הוא קלקה אמרי הגמוס: (מא) **בפה"א**. לאינו עיקר אבל הוי אמרי הגמוס: (מב) **הקפרסין**. הוא קלקה אמרי הגמוס: (מג) **בפה"א**. לאינו עיקר אבל הוי אמרי הגמוס: (מד) **הקפרסין**. הוא קלקה אמרי הגמוס: (מה) **בפה"א**. לאינו עיקר אבל הוי אמרי הגמוס: (מו) **הקפרסין**. הוא קלקה אמרי הגמוס: (מז) **בפה"א**. לאינו עיקר אבל הוי אמרי הגמוס: (מח) **הקפרסין**. הוא קלקה אמרי הגמוס: (מט) **בפה"א**. לאינו עיקר אבל הוי אמרי הגמוס: (נ) **הקפרסין**. הוא קלקה אמרי הגמוס: (נא) **בפה"א**. לאינו עיקר אבל הוי אמרי הגמוס: (נב) **הקפרסין**. הוא קלקה אמרי הגמוס: (נג) **בפה"א**. לאינו עיקר אבל הוי אמרי הגמוס: (נד) **הקפרסין**. הוא קלקה אמרי הגמוס: (נה) **בפה"א**. לאינו עיקר אבל הוי אמרי הגמוס: (נו) **הקפרסין**. הוא קלקה אמרי הגמוס: (נז) **בפה"א**. לאינו עיקר אבל הוי אמרי הגמוס: (נח) **הקפרסין**. הוא קלקה אמרי הגמוס: (נט) **בפה"א**. לאינו עיקר אבל הוי אמרי הגמוס: (ס) **הקפרסין**. הוא קלקה אמרי הגמוס: (סא) **בפה"א**. לאינו עיקר אבל הוי אמרי הגמוס: (סב) **הקפרסין**. הוא קלקה אמרי הגמוס: (סג) **בפה"א**. לאינו עיקר אבל הוי אמרי הגמוס: (סד) **הקפרסין**. הוא קלקה אמרי הגמוס: (סה) **בפה"א**. לאינו עיקר אבל הוי אמרי הגמוס: (סו) **הקפרסין**. הוא קלקה אמרי הגמוס: (סז) **בפה"א**. לאינו עיקר אבל הוי אמרי הגמוס: (סח) **הקפרסין**. הוא קלקה אמרי הגמוס: (סט) **בפה"א**. לאינו עיקר אבל הוי אמרי הגמוס: (ע) **הקפרסין**. הוא קלקה אמרי הגמוס: (עא) **בפה"א**. לאינו עיקר אבל הוי אמרי הגמוס: (עב) **הקפרסין**. הוא קלקה אמרי הגמוס: (עג) **בפה"א**. לאינו עיקר אבל הוי אמרי הגמוס: (עד) **הקפרסין**. הוא קלקה אמרי הגמוס: (עה) **בפה"א**. לאינו עיקר אבל הוי אמרי הגמוס: (עו) **הקפרסין**. הוא קלקה אמרי הגמוס: (עז) **בפה"א**. לאינו עיקר אבל הוי אמרי הגמוס: (עח) **הקפרסין**. הוא קלקה אמרי הגמוס: (עט) **בפה"א**. לאינו עיקר אבל הוי אמרי הגמוס: (פ) **הקפרסין**. הוא קלקה אמרי הגמוס: (פא) **בפה"א**. לאינו עיקר אבל הוי אמרי הגמוס: (פב) **הקפרסין**. הוא קלקה אמרי הגמוס: (פג) **בפה"א**. לאינו עיקר אבל הוי אמרי הגמוס: (פד) **הקפרסין**. הוא קלקה אמרי הגמוס: (פה) **בפה"א**. לאינו עיקר אבל הוי אמרי הגמוס: (פו) **הקפרסין**. הוא קלקה אמרי הגמוס: (פז) **בפה"א**. לאינו עיקר אבל הוי אמרי הגמוס: (פח) **הקפרסין**. הוא קלקה אמרי הגמוס: (פט) **בפה"א**. לאינו עיקר אבל הוי אמרי הגמוס: (צ) **הקפרסין**. הוא קלקה אמרי הגמוס: (צא) **בפה"א**. לאינו עיקר אבל הוי אמרי הגמוס: (צב) **הקפרסין**. הוא קלקה אמרי הגמוס: (צג) **בפה"א**. לאינו עיקר אבל הוי אמרי הגמוס: (צד) **הקפרסין**. הוא קלקה אמרי הגמוס: (צה) **בפה"א**. לאינו עיקר אבל הוי אמרי הגמוס: (צו) **הקפרסין**. הוא קלקה אמרי הגמוס: (צז) **בפה"א**. לאינו עיקר אבל הוי אמרי הגמוס: (צח) **הקפרסין**. הוא קלקה אמרי הגמוס: (צט) **בפה"א**. לאינו עיקר אבל הוי אמרי הגמוס: (ק) **הקפרסין**. הוא קלקה אמרי הגמוס: (קא) **בפה"א**. לאינו עיקר אבל הוי אמרי הגמוס: (קב) **הקפרסין**. הוא קלקה אמרי הגמוס: (קג) **בפה"א**. לאינו עיקר אבל הוי אמרי הגמוס: (קד) **הקפרסין**. הוא קלקה אמרי הגמוס: (קה) **בפה"א**. לאינו עיקר אבל הוי אמרי הגמוס: (קו) **הקפרסין**. הוא קלקה אמרי הגמוס: (קז) **בפה"א**. לאינו עיקר אבל הוי אמרי הגמוס: (קח) **הקפרסין**. הוא קלקה אמרי הגמוס: (קט) **בפה"א**. לאינו עיקר אבל הוי אמרי הגמוס: (קי) **הקפרסין**. הוא קלקה אמרי הגמוס: (קיא) **בפה"א**. לאינו עיקר אבל הוי אמרי הגמוס: (קיב) **הקפרסין**. הוא קלקה אמרי הגמוס: (קיג) **בפה"א**. לאינו עיקר אבל הוי אמרי הגמוס: (קיד) **הקפרסין**. הוא קלקה אמרי הגמוס: (קטו) **בפה"א**. לאינו עיקר אבל הוי אמרי הגמוס: (קטז) **הקפרסין**. הוא קלקה אמרי הגמוס: (קטח) **בפה"א**. לאינו עיקר אבל הוי אמרי הגמוס: (קטט) **הקפרסין**. הוא קלקה אמרי הגמוס: (קי) **בפה"א**. לאינו עיקר אבל הוי אמרי הגמוס: (קיא) **הקפרסין**. הוא קלקה אמרי הגמוס: (קיב) **בפה"א**. לאינו עיקר אבל הוי אמרי הגמוס: (קיג) **הקפרסין**. הוא קלקה אמרי הגמוס: (קיד) **בפה"א**. לאינו עיקר אבל הוי אמרי הגמוס: (קטו) **הקפרסין**. הוא קלקה אמרי הגמוס: (קטז) **בפה"א**. לאינו עיקר אבל הוי אמרי הגמוס: (קטח) **הקפרסין**. הוא קלקה אמרי הגמוס: (קט

1. ס"ח ס"ד.
2. ס"ו סימן י"ב.
3. ס"ו סימן י"ח.
4. ס"ח ס"ד.
5. סימן כ"ט.
6. סימן מ"מ.

באר הגולה המלא

ס שם בגמ'. ותמר מר כר כ"ב אמר מר אמר דזמנא דמתמר מכרכין עלוה לבעל נהיה בדבר מה עשתה דעה מעלמא הוא כמאן דו כמאן דו מנא דמגן דבא מתרים דין דמתרים ומוחן בפתוחים ומלר מי מירות אל מרומה רבי אלעזר מחיה קרן ומוחן ורבי יהושע פוטר: צ תוס' שם (דיה האי) ושאר מפרשים. אלא דובא דמתרי מכרכין עליה בהבל. וכן מכרכין אחל מיי פירות בלמתרע נגד אבלה ולמתוקן מ"ע שפרש דמתרי: בגמ' מתוכן: ק שם בגמ' דאמר רבא מתרים דין דמתוים ומוחן בפתוחים דבר אלעזר מרומה רבי אלעזר מחיה קרן ומוחן ורבי יהושע פוטר. ובכ"מ: ומוחן בפתוחים. כופי עגבים מלין מתבאלים עולמית ועוסקים מהן מוכר: ר שם [ב] בגמ'. מעמר. וכי הגל מעבלות ועל בגמרא. בגמ'. ועל הבעלות מלא עבלות רבי דוחא רבי אלעזר אומר אבל בגמ' מלא מר אמר מחלי מחלי אלעזר לו אמרי דוקא: ש הרשב"א שם (בה.) ולא מבכרכין עליה בלא מי מעמר ומלא לא מתרים אלא מעמר מי מעמר ומוחן בפתוחים ומוחן בפתוחים ומוחן בפתוחים

הפרי עצמו: כד. **ויוצא.** דעל כולם אם אמר שהכל יצא מיהו אם אכל תחלה הפרי ובירך בפה"ע (°) ל"ע אם יברך בגיתם על המרק שהכל ולכן יסתה ד"ש תחלה לברך שהכל: כה. **ישתה מים.** דמי תגיתים לא פטור להו פרי מברכה אחרונה (°) דלמא פרי ניטהו (מהרלב"ח[3] בשם סמ"ק[3] עפי' ר"ש פ"י: כו. **ובורא נפשות.** ומתגודה פי' קמ"ע כ' לברך תחלה בג"ר ואח"כ מעין ג' ומיהו אפשר דדוקא התם שאכל פרי ומעשה קדירה ומקפתא אם מעין ג' (°) פוטרת בג"ר לכן יברך בג"ר תחלה משא"כ הכא דשתה מים פטיט דאין מעין ג' פוטרתן. (°) ואם שתה אותם לגדם יברך בג"ר לבד אם נמשכו וכו' כלומר אפילו אם נמשכו מהן ויקחום אבל אם לא נמשכו אינו מברך אלא בורא נפשות כלל רק לכתחלה מהן היין אז אפי' שתה מהן מהכלי שהמשקה מתוכו מברך בפה"ג ובו"כ במקרמי[4] בגי מי יקחום בפה"ר ר"ה ס"ב וכ"מ בפי' רע"ב ס"ו דכל המשקה כתבו יין במזוקק ולא חלבו בין משך ולא משך ודש דבי"ר פי' קכ"ג ס"א כ' בשם ר"ל מנ"ל דמנין ג' ד"ש אם אינו מן המים לגמ' ולא עשה מה"ש בש"ע יברך בג"ר לגמ' ובסיה ל"ש בשתה בלבד מעין ג' הוי לשון הפוטרתו: **מורר דרב** בפ"ב ר"ה דרבש פשרתם. אבל לשיטתה בלחם ח' בשלמות יברכו אבל לפי מ"ש הש"ס בס בקיש דלא אמרה לעכו: **ע"ג מ"א** (°) ובשבר עליו בפה"ג. עיין בכסר סוד ס"ב ולע"ז ועיין ס"ש כתן סק"ק דוקא בשם: **מ"א ס"ק כח** (°) אבילי לא רבא. והוא ס"ש מתמר מ' מלגנים בפי' ר"ל ס"ו בשמים נגנים מינן הים שנגנים בשמים: **ס"ק כט** (°) ועיי"ש בי' ר"ה. אם כולם אין אין אם עיים שומר מעים אמנלים לא בכסר כרסון: **ס"ק ל"** (°) משתני אגרעות. והר' כרסון שכל מנו בעיתמר כתוב כיון: **מ"א ל"א** (°) אבל שוטבת גרם. מבוס ל"ל בגרמנין אסיר וכן המתבר מירר מעוקבת ע"ש והם אלם פרי אפילו בכסר אלם ישקה אינו לכן כתב ר"ש דמוקבת פרי בגוד ריש בגרמ"ל סיק ל"ל לשולגן לרשות וכן בסימן ר"ג בגר"ש ס"ק ד' דאבכל ג"כ לרפוסה ומיקרי פרי ע"ש אמ"כ ההתבר מירר מהן שכתב ר"מ ובקרא מעוקבת"ש ולון זה המשקה"ש וק"ל:

חתם סופר

רב במ"א ס"ק ל"א קיפי מאראנ"ן. נ"ב ובא"ר סי' ר"נ ס"ק ב' דעלה לברך שהכל וכן נראה:

עטרת זקנים

* כל הפירות בר. ופירות שכן מוציא ומר מוצלגים אלא כשהן מין הם ר"ב מוציא ודקר ב"ש לאכול ב"ש מוציא כגון תבוטים מברך מן הין בין מוצלגין בפה"ש אחלא ואכבה ב"ש אוכלין אחון מין (עוד בשם מהר"ם מרוטנבורג)

לבושי שרד

שם (°) ל"א אלאין בחר אעבא. הייטו בע"ז קמ"ה ובפי' הלל כתב המים שהוא רוב ועשם הסכר הוא מעוטו: **מ"א** ס"ק כ"ד (°) ב"ע אם יברך שנית. דהא לברכה כבר נפטר בפה"ע ולברכה"ש לא הוי ודוי ספק ברכות: **ס"ק כה** (°) דאפי' אם אינו מיקבר בברכת העץ ומכ"ל ניטהו לא מיקבר בברכת העץ דוקא בפרי שבאר בכלבו ז' כין דוקא פרי מעפ"ש בג"ר בל מים לכן אחר בגרמ' בשם: **ס"ק כו** (°) שבחות בגרמ. ומתמקר שם שנמה כמו בברכת העץ מוקמת בגרמ' ר"ה בגרמ' ר"ג ברכת העץ בגרמ' ר"ה בגרמ' ר"ה בגרמ' ר"ה

ב הא"ש והגהות מיימוני וכ"ה אפי' לדעת הרמב"ם: ס שוב: ע עוד כשם מברכין וכיעל דעמו מקמי דעתם: פ שאינם אלו הוא שעיקר הטפלים הם הפחתים כל מו: ° ולפ"ד הנזכרים אמנם דהה מדוחק אמנם ובמ"ש לעיל סיק סי' ר"ג ועי"ש: צ לשון רמב"ם ס"פ ג' מהל"כ:

עטרת זקנים

* אבל מאכל אבל ר' ר"ח אבל יכרך אבל (כ"ה כשם הרמ"ה) וכן מצמנו מיהמלמי וכן עיקר (מורי מה"ר):

אשל אברהם

ואינו מתמה מה"ר מוסה דמוסה לאיסר דמעמ' עליו ולהתם דמה"ר מוסה דמוסה לאיסר דמעמ' סם מכוסה אינו אבל אבל אבל

הגהות וציונים

1. ס"ק.
2. ס"ו סימן ט:.
3. כ"ז ס"ל ס"ק ד"ה ובמה.

באר הגולה המלא

ק הגהת מיימוני פ"ח (מה"ב) (אות ט) ובכס המשנה. כפי שיבין בכל דבר שהוא מתוקפת עליו וכן מתנו מתוקפות ומוכר בכס ר"ח ר"ל יוסף ומשלו לומרלה ומ"ב מתנו דוקא דעבד הא מי מתי דמתפתח כיס כיעבד דמי:

רה א בדבות ד"ה ע"א ובב"ק. ועל הירקות הוא אומר מר מרדכי אלמנה רבי יהודה אומר כולם מני שלמים: **ב** בס ד"ה ע"ב. ממנו שומלמה דנגמ' המגרכין עליו כמין בשמים ומרחה ס"ל כמו בגרים על העור דבכל מעי שעמן לדבם והוא יהיה אלילה על ידי לירוף שיהם אחיון בתר שיקר שיהיה אלילה ואם נתן מלב מעה לדבם ע"מ שיאכל המאכל בלא מלב מעה אחר שיקבל טעם מהדבם הוא כמו שוודען לעניל המגרך על המלב מעה ולזה הקדים הרמב"ם הן בגם דאם דאם עיבב ליתן טעם בתערובות דנדע כוותנו ממ"ם אח"ז בחלב מעה אם הוא עושה כדי לדבק ממילא נדע דתתכון בחלוקה הבשר ואם נתן מלב מעה אלא לדבק אלא למאכל ע"י התערובות הוא בעלמו כוותנו ממ"ש ל"ל שהאריך בענייני אם בלדבכים אחרים הגלע"ד נכון מבחני ועמ"ש בפר' (ר"ע) [ר"מ] ס"ג בענין הלעיר"ך:

רה (א) שמונים מבושלים. אין לפת כתוב בפסקי מי בוזא אם הוכלל הוא אוכל הרבה לאוכלן ד"ל: **(ב) ותומי וכרתי.** דלדרך לאוכלן מין ובטור כתוב בשם הרי"ף[1] כשהן מין שהכל ולאחר בישול בפה"ל וכ"כ הגאונים ואפשר דמשמיני להו אשתמר למעלוותא וחכי מקמכנר ע"ל וסמ"ל ע"ל אם מ"ש בפר' מדבריו מעמכרכין עליו מין שהכל בודאי יפה מהה ר"י על הטור ולגלה שהוא בא לחטור מלגון הרי"ש שכתב דאם הקרא מיא כי ולא היה כתוב לפי הטור הן ואפילו אלא אותו מומי וכרתי ומגדא דגוב לומ"ש קרא מיא הן ואפילו אלא אותו מומי וכרתי ומגדא דגוב לומ"ש הרא"ש[2] דלא כדברי רי"ף. ולגלה לע"ד לאלוכן בין הבשרים דבשום שהוא לא הזקון עדיין לאוי לאוכלו מי בלא פת ע"כ עיקר ברכתו בלא מין הזקון עדיין לאוכלו מי בלא פת הוא גרע מתומן דלא: בפר' ר"ד דאפילו אינו מומן הרבה אלא שני אדם מגמגמים לשתותו מכרך עליו שהכל ק"ו זה הבשר שהוא שוקף מאוד ומצינו בכל בלא פת הוא נקיב ליבא ושוב שהוא גדול שוקף עפי מבלל ע"כ יש לבדך מה שהוא שהוא בלא פת הוא נקיב ליבא ומאחר בישול בפה"ל כמו דעת הרי"ף אלינא דהטור ומלאה שהכל מודים מה בן בנגל כי מילוק זה דמה ממיינן דמתלת זרעותא איתה לבוזרא דבשהוא עדיין עגיל וכך יאכלוהו ויאכלוהו מבושל דוקא כנגע"ל ד מילוק ברור ונכון: (ג) אין השבח מצד עצמן כו'. קשה דגבי אגוז מבושל בדבש אמרי' לעיל שברכתו בורא פרי העץ ע"ג שנשתנה לגריעותא כשבישלו אלא דבש מ"מ הוא לוכן עכשיו אחר המיקון ומתכר בפה"ע ול"ל דוקא במיני ירקות שברכתן מחלה בורא פרי האדמה אמרו שאחר כך אם נשתנו לגריעותא כשבישלו אלא דבש ברכתו העיקרית אפי' אם נתקן ע"י בישול אבל דבר שברכתו אלא דקאה מש"ם אתו בכ"מ ד' ל"ש הפקיר ברכתו ואת כל זמן שנתקן אח"כ עד ידי דבש ונראה שלמדו כן מדלמרי' בגמרא דין זה דבשם בבשר אבל דבר שברכתו אלא דקאה מש"ם אתו בכ"מ ד' ל"ש בפשט דלקות דערמוים והנוסים כשהם מיים ברכתן שהכל (ה) ובשלם בפה"ל שנוסים יותר מבושלים כו' משמע שגם זה הוא בכלל שלקות כדין נשתנה לגריעותא וע"כ לומר דאכל מקום אם מקנה על ידי שום דבר אחר יש מילוק ביניהם וע"כ דבר שנדל על הגע ושונין מהם קופעקע"ל שקונין בל"ל אין גמלכנם יש לבדך בפה"ע דומיא דלגאו אבל מה שנשון מן פרי האדמה יש מילוק דאם הוא מין עצון שקלא מטוגגן אותו בדבש ברכתו לא שהכל כמו תומי וכרתי דלעיל כיון שהוא משתנה לגריעותא בבישול אלא דבר אבל אם מעגנן מן פרי האדמה יש לבדך בפה"ל ל בכל בישול בדבש ברכתו לא שהכל כמו תומי וכרתי דלעיל כיון שהוא משתנה לגריעותא בבישול אלא דבר אבל אם מעגנן מיתאר"ן ולוכ"ן וקיבר"ם יש לבדך בפה"ל הם מעמנים מעלמנו ומזה יש לגמוד כל דיני אי"ן גמתלכ"ם כל"ל בזה לפי הוכחה מוכיחים לחלק ועדיין ל"ע: **(ד) על המים שבישלו כו'.** בגמון

באר הגולה

ק הגהת מיימוני פ"ח (מה"ב) בכס המשנה.

א בכס"מ ליה בה"ל ומ"ק: ב שם ל"מ ע"ב: ג שם ל"ש ע"ש:

עטרת זקנים

רה * ובן כל פירות וקבניות כו'. ולפ"ז מוכרח שנתן בין מין לין מעמנן שקונין בתמשלמלם וכן בשמבלבן אומן ממרק שקונין בנרכה ומזה לא שאלה לאמן לאם בנתמן מעוכב בתמלה ומבלבל מל מלן מנוך מכ"ל מלן מן הקבוניה המוכן מין מנכן שהכל (עמק הרכה): * ומיבי דברתי בשיקן הין בפה"א לאחר בישולן שהכל. ו"ל לשקר דהיו מין שהכל ומנוכל בפה"ל בלא מלה שהכל (מודי בב"ח): * הבחשבי נשתנו לגריעותא כו'. ויש מי שמבר קדיבו בלאמרן כל אלו שנמנו לאחר בישולם לגריעותא (עמק הרכה) אמלו מי שמבן בהם יותר מבושלים נעלה דעתו אלו כל אדם ובולמם אחר הרוב (עוד בשם המוכ: ובה"ל):

לבושי שרד

רה ס"ז סק"ג (ו) וכשלם בפה"ל שנוסים יותר ע"ל:

יד אפרים

במ"א ס"ק כ"ו אם הוא דבר בר. ובקר: הגיל שנמנו אם"ם המ"ם קבין ל"ש בשם ל"ם שיפור בברכת שהכל אלון שבנה בא בברכת המגילה ובם בברכה אחרונה הם בהמחי דבר הגיל מ"ם בסמן ל"ם בשם בברכת אלם בהמחן בברכה לאחרונה יכון שהכל ל"ל בהמחן בברכה אחרונה ולאחר בשם בהמחה לן בהמחן בברכה אחרונה ולאחר אלו בהמחה לן מלבון אל"ם והעור גבי מיפם אם אחר: ועין בהגמ"י ולקמן מי"ר ר"ה:

ביאור הגר"א

רה ס"א ואפר בר. גמ' שם קמני ירקות ס': וכן בר. בגמ' המשנה: ומשנ"ל מ"ר ומ"ר ומ"ר ול"ן ומא דעלא ומ"ר ומ"ר שם: אבל קרא בר. שם ס"ס אלא ס"ר ומשנה שם. ל"ק מגמרא ס': דמשמי בר. תוס' שם

הגהות רעק"א

רה ס"ן ס"ק ג' אלא הקשה בס"ם תוס. מהרי דבלמ"ם מגולבר ק מהמאל דאים מלא דבכלמו בפה"ע ומ"ם ע"ש מלאה ומלוקה מקרי נמתנה נגמרי לגריעותא:

מגן אברהם נ"י

אפי' בא ליתן טעם הוכלן אחר הרוב וכמ"ש שם ס"ז גבי חורז והכי מקמבר דאמרו אי שיתן בגלים אז מומן לגוף המבשל יכרך על הבגלים דוק ותשכח כדברי וי"ע על הרב"י וכמ"ש אלמתמן בזה והבכר ברור כמ"ש: בו. יברך שהבל. ומ"מ אם הוא דבר שיכול לפטרו תוך הסעודה עדיף עפי דאז אין בפסק בגל עפי' קס"ג:

יג ? כל דבר שהוא מבופק בברכתו כו' יברך (ב) שהכל: **רה** ברכת ירקות. ובו ה' סעיפים:

א ° א על הירקות מברך בורא פרי האדמה ואפילו ב בשלם * ובן כל פירות א (ג) וקטניות שמונים חיים ומבושלים מברך עליהם לאחר בישולם בברכתם הראויה להם קודם בשביל אבל קרא וסילקא ב (ד) וכרוב וביוצא בהם (א) שמונים ג מבושלים יותר מחיים בשהם חיים מברך שהכל ולאחר בישולם בורא פרי האדמה (ב) ד * ותומי (ה) וכרתי (ו) בשהם חיים בורא פרי האדמה לאחר שבישלם שהכל: הגה * המתבשל בשמנו לגריעותא אפי' בשלם גם בשר ובשמחמו (ז) ה אין הנאמר מלד עצמן אלא מחמת הבשר שבהם (הר"ר פ' כרבר מברכין):

ב (ד) ז °° ג על המים שבישלו בהם (ח) ירקות מברך הברכה עצמה שמברך על הירקות עצמן אם על פי שאין בהם אלא טעם הירק וחני מילי בשבשלם בלא

ס"ס ס"ב ס"ב ס"שם ס"ז

עמ"ל סימן תע"ג: ד. ותומי וכרתי. וכ"מ פסק דתומי וכרתי אפי' מין שהכל אינו מוכרח: **ה. אין השבח מצד עצמן.** ול"ת דבסימן ר"כ סי"ג כתב לברך על הלאמה בפה"ל ומ"ל דלמאלה מה שכ"ל שאין שבח מצד עצמן הרבה מ"ל דלמאלה בלא לתן מלגון הרי"ש שכתב דאם הקרא מיא כי ולא היה כתוב לפי הטור ואפילו אלא אותו מומי וכרתי ומגדא דגוב לומ"ש הרא"ש[2] דלא כדברי רי"ף. ולגלה לע"ד לאלוכן בין הבשרים דבשום שהוא לא הזקון עדיין לאוי לאוכלו מי בלא פת הוא גרע מתומן דלא: בפר' ר"ד דאפילו אינו מומן הרבה אלא שני אדם מגמגמים לשתותו מכרך עליו שהכל ק"ו זה הבשר שהוא שוקף מאוד ומצינו בכל בלא פת הוא נקיב ליבא ושוב שהוא גדול שוקף עפי מבלל ע"כ יש לבדך מה שהוא שהוא בלא פת הוא נקיב ליבא ומאחר בישול בפה"ל כמו דעת הרי"ף אלינא דהטור ומלאה שהכל מודים מה בן בנגל כי מילוק זה דמה ממיינן דמתלת זרעותא איתה לבוזרא דבשהוא עדיין עגיל וכך יאכלוהו ויאכלוהו מבושל דוקא כנגע"ל ד מילוק ברור ונכון: (ג) אין השבח מצד עצמן כו'. קשה דגבי אגוז מבושל בדבש אמרי' לעיל שברכתו בורא פרי העץ ע"ג שנשתנה לגריעותא כשבישלו אלא דבש מ"מ הוא לוכן עכשיו אחר המיקון ומתכר בפה"ע ול"ל דוקא במיני ירקות שברכתן מחלה בורא פרי האדמה אמרו שאחר כך אם נשתנו לגריעותא כשבישלו אלא דבש ברכתו העיקרית אפי' אם נתקן ע"י בישול אבל דבר שברכתו אלא דקאה מש"ם אתו בכ"מ ד' ל"ש הפקיר ברכתו ואת כל זמן שנתקן אח"כ עד ידי דבש ונראה שלמדו כן מדלמרי' בגמרא דין זה דבשם בבשר אבל דבר שברכתו אלא דקאה מש"ם אתו בכ"מ ד' ל"ש בפשט דלקות דערמוים והנוסים כשהם מיים ברכתן שהכל (ה) ובשלם בפה"ל שנוסים יותר מבושלים כו' משמע שגם זה הוא בכלל שלקות כדין נשתנה לגריעותא וע"כ לומר דאכל מקום אם מקנה על ידי שום דבר אחר יש מילוק ביניהם וע"כ דבר שנדל על הגע ושונין מהם קופעקע"ל שקונין בל"ל אין גמלכנם יש לבדך בפה"ע דומיא דלגאו אבל מה שנשון מן פרי האדמה יש מילוק אם הוא מין עצון שקלא מטוגגן אותו בדבש ברכתו לא שהכל כמו תומי וכרתי דלעיל כיון שהוא משתנה לגריעותא בבישול אלא דבר אבל אם מעגנן מיתאר"ן ולוכ"ן וקיבר"ם יש לבדך בפה"ל הם מעמנים מעלמנו ומזה יש לגמוד כל דיני אי"ן גמתלכ"ם כל"ל בזה לפי הוכחה מוכיחים לחלק ועדיין ל"ע: **(ד) על המים שבישלו כו'.** בגמון

באר היטב

אף שפפרי הפרי מבל וכל מברך על הפרי ולא על העוקר"ר: (ב) שהכל. מ"מ אם הוא דבר שיכול לפטרו תוך הסעודה עדיף טפי לחו לו קפק. כתב בקפר חכמת מנות שהכל נהים בגמ"ל מחם כרי"ד שהוא לשון בטעוי ולא בקמ"ק שהוא לשון ענר דרוב ברכות נתקנו בלשון בטעוי. ובמימון קפ"ק מ' כתב בס"ח בקמ"ק ע"ש: **רה** (ג) וקטניות. ל"ל ועל קטניות יבשים לתוכלם חיים מברך שהכל. מ"ח: (ד) וכרוב. ואם אם בנוס לחו לאוכלו מי ומבנכר בפה"ל. אל"ה מ"א ס"ז: (ה) ובתרתי. ס"ז הענה נתלן בין הבשרים דבשום שהוא לא הזקון עדיין לאוי לאוכלו מי אחר בלא פת מברך בפה"ל. אבל אם הזקון שלוא לאוכלו מי

שערי תשובה

בסגול הוא בלשון בקשה כמו ונהיה אנחנו ואצאינו כו' ויש לחלק ע"כ. ועיין בבר"י שב' יט מי שכתב להיה לפח זאל אין חיוב ברכה כלל עליהם. ומהאורחה לברך שהכל כמ"ש הגמ"א בשם הב"ח וע' פמ"ג וגם נראה שעיקר דריעתו הוא לצורך לחבל בו המזכלים כבדש צלי ובבושל אך מקום שהרבה אוכלים בשהם רכים לבדם חיין דגים בשאר יקרות לברך בורא פר"ה כמ"ש הט"ז ושום הבצלים שהבל אפילו הוקין ובשלם גם בשר ודלא מתן לחם נאפתן מעוכב בכמה המגמ"א ג"כ בל מלן מנוך מכ"ל מלן מן הקבוניה המוכן מין מנכן שהכל (עמק הרכה): * ומיבי דברתי בשיקן הין בפה"א לאחר בישולן שהבל: ו"ל לשקר דהיו מין בפה"ל שהבל: * הבחשבי נשתנו לגריעותא כו'. ויש מי שמבר קדיבו בלאמרן כל אלו שנמנו לאחר בישולם לגריעותא (עמק הרכה) אמלו מי שמבן בהם יותר מבושלים נעלה דעתו אלו כל אדם ובולמם אחר הרוב (עוד בשם המוכ: ובה"ל):

לבושי שרד

רה ס"ז סק"ג (ו) וכשלם בפה"ל שנוסים יותר ע"ל:

יד אפרים

במ"א ס"ק כ"ו אם הוא דבר בר. ובקר: הגיל שנמנו אם"ם המ"ם קבין ל"ש בשם ל"ם שיפור בברכת שהכל אלון שבנה בא בברכת המגילה ובם בברכה אחרונה הם בהמחי דבר הגיל מ"ם בסמן ל"ם בשם בברכת אלם בהמחן בברכה לאחרונה יכון שהכל ל"ל בהמחן בברכה אחרונה ולאחר בשם בהמחה לן בהמחן בברכה אחרונה ולאחר אלו בהמחה לן מלבון אל"ם והעור גבי מיפם אם אחר: ועין בהגמ"י ולקמן מי"ר ר"ה:

ביאור הגר"א

רה ס"א ואפר בר. גמ' שם קמני ירקות ס': וכן בר. בגמ' המשנה: ומשנ"ל מ"ר ומ"ר ומ"ר ול"ן ומא דעלא ומ"ר ומ"ר שם: אבל קרא בר. שם ס"ס אלא ס"ר ומשנה שם. ל"ק מגמרא ס': דמשמי בר. תוס' שם

הגהות רעק"א

רה ס"ן ס"ק ג' אלא הקשה בס"ם תוס. מהרי דבלמ"ם מגולבר ק מהמאל דאים מלא דבכלמו בפה"ע ומ"ם ע"ש מלאה ומלוקה מקרי נמתנה נגמרי לגריעותא:

מחצית השקל

ממנקקת שנמנים נמוכו בשמים להעשים ואפ"ם אין מברכים על הבשמים. ע"כ ס"ל דדין זה שכתב הרמב"ם לא דוקא בה' מיני דגן, אלא בכל דבר הדגן כן אם יתן בו להעשים מברך עליו אח"ע לדוגמא סוף סימן זה, **דאמרינן כל שיש וכו'.** משמע אפילו ה' מיעט הוא המעשון: **א"כ וכו' אחר ברוב.** ואם כן לא קשה מידי ממקרקפת, וכ"כ בפתחות ד"ה הכם לני (סימן קכ"ט) וכ"כ בסבהמתיו לע"ז תכן משפטי (בהוקפות אחר הט"ז שבעוף אלק א'): (ס"ק ב) **יבוך וכו'** ומ"מ וכו'. דבה לאותר לי לכבר שהבל, דבה דעיבר על כולן אלא אמר שהבל אלא, ומין שהוא פפק דוהוא כבר אחר שלמד (בכ"ם מ"ש ל"ע לעיל סוף סימן ר"כ) הוי דעיבר, ולכן אם אחבר לפוטרו בתוך הסעודה עדיף: **ודע** דמה שכתב הט"ז בס"ק ד' לבבר על ערבי"ז שוטר"ן המרעים בשדה אין מברך עליהם מין בורא פרי האדמה, ומסרעים בגנה כתב לברך בורא פרי האדמה אפילו אי הבר"ע עליהם מין בורא פרי האדמה.

ובסעיפה אולק בספר לבן העזר ובספר ממר מפה (קק"ג) עין שם:

רה (ס"ק א) **וקטניות וכו' וכמ"ש סימן ר"ח סעיף ד' בסג"א.** בנוסם שעורים: (ס"ק ב) **וכרוב וכו' וכ"מ בגמרא דמלין וכו'.** לשון וכן אינו מדוקדק, דדין בנוסם שיש לו דין מבושל לענין ברכה ומלקן מה מומי וכרתי: **וא"כ בשמבנגין שיקום בשומן.** לא אמרים שבשל בלא מלין אם לא יחמן שאבל דת מלות (פיכם"ר שבים מלות בנוסם יכרן בורא פרי העץ ולבשוף ברכה אחת מענין שכב, אלא אי אמרת לא במלמיהו קיימי בשמבנה מתלה ברך בורא פרי העץ ולבשוף ברכה אחת מענין שכב, אלא אי אמרת לא במלמיהו קיימי בשמבנה מתלה ברך שהבל אלא לבשוף מה מבכן, ודמי לדגמא ברך לבשוף, הרי לאיתר לאיה לשלקות דבמלמיהו קיימא מדמלמיה בשמבנה קיימא, אלמא דמלה דין בשול יש לי לענין ברכה: **ואעיג"ל שהוא עוב.** כל"ל: (ס"ק ג) **מבושלים יותר ל"ל מר"י וכו'.** ל"ל דמלבון ס"ש (ומשמע) אם בוטים מבושלים יותר מחיים אע"ג שגם חיין לאוים לאכילה. מ"מ מברך עליהם בשהבל, אבל תר"ר מתנו דוקא אם אין נאכלין חיין וכו': **וכ"מ סימן ר"ב סי"ב.** שבתם ואם אין לבן דבר לאכלן חיין אלא מבושלים, חיין מברך עליהם שהבל, והכון שבם ס"ס אם אינם אין לבן לאכלן חיין, אל כרמן אין לאוים חיין, אלל"כ לאבלו שמבושלים יותר בוטים מ"מ דבר לאכלן בם חיין, אלא אי כרמן בשיון דוקא שלא יהו יכולים לבל חיין, ואל"כ לריך לומר דלשון הס"ש כאן הוא לא דוקא: **ומ"מ אפשר לאם וכו'.** ל"ל דאין אפשר"ל דאפשר לעוב יותר מי ממבושל ולכן מברכים עם בורא פרי האדמה, ואע"ג דשעיון דוראים ואפשר מבושל, הייון מבוש שבדבר לבשלו עם בשר ואין בשבח מנגד עלמנו אל פיוכרא"ל, והוי כמו תומי וכרתי לאפשר לאם בלא פיכרא"ל לבד מבשר לגריעותא: **ונגמרא איתא.** (בפמיס לקח דף ר"ו ובטור סימן תע"ג (דף רנ"ז) ותע"ב סעיף ב'): לאם אין לו ירק לעיבוז ולאכון בלל לאכון אל בשבח לעיבוז ולאכון ויכבך עליו בוטא פרי האדמה, תע"ג דמרור אלא לוקחים מתוך מרור יותר מבושל, אלא ע"כ כיון שעכ"ם גם מי ולאו אע"ג שבוח יותר מבושל מברך עליו בשהבל פרי האדמה, ומזה ראיה לתלמידי רבינו יונה: **עמש"ל סימן תע"ג.** שבבית תג"ר בשם מהרי"ל (מנהגי מהרי"ל סדר הסנדר אות י"ד) אם יש לברך בל ע"ל פיטרוז"ל מי בוטא פרי האדמה בפוקר מבפקת ליס מהאי עשמת הוא"ל ובוטר יותר מבושל ממ, וגם על מרור כתב מג"א בס ח"ל ול"ל דמרור שלבשם היה לאוי לאכון אל כמו לאכון"ע ע"כ, ואפשר לאוהו מין בוטא מי יותר ממבושל: (ס"ק ד) **ומומי וכרתי.** (בהב בספר אלים רבה (סק"ב) בשם אור מדם (בלשם בבבכות בלל כ"ח אות ח') דלכתר הייון מה שאנו קורין אלאיר"ן): **וכ"מ בפמ וכו' ואיון מוכרת.** ל"ל דאסור כתב בשם הרי"ף

מגן אברהם

רה ס"ב ס"ק ד' ד"ה ובמה. ס"ק ד' ד"ה ובמה. ס"ק ד' ד"ה ובמה.

ד"מ. והכ"מ כתב דהרמב"ם נ"ל דא"נ מעבר אלא כשבשלן לתעביר הזומה' וז"ל הכ"מ מיל דקלקי כקלקי כיון דעיקר ביטולא בשביל הירקות אבל הירקות עשה בהן הולכים אחר הטעם ואפי' אם לא נתמנה לגורך מ"מ כיון שכל הטולא מבשלין אותו ולאכילה לא נתמנה ברכת המיס בשביל זה עכ"ל. והמרדכי כתב וזהוקן ילקות אמשקה הוצא ממנו עיקרו לעבל קלי ותשוב מאכל כמקומה [פי' ואע"פ שאמיתו מבכר בפה"מ] אבל מי מומים ויין הפומים שעומדים לשתיה ומבכר אבל ב"ש ובכ"ר ע"ל וכ"כ אגודה[4] וכ"מ ביומא דף פ' ע"ב ומעמ"ס רפי' (כ"ו) [ר"ן] [כ"מ בתוס' דף ל"מ וכ"כ לעיל סימן ר"ל גבי שכר תמרים אלבן המבקה שעושין בפקה מבחמים מבכר שבאל בל"ש ובכ"מ[5] אבל אם בהמן בר. כתב הגאון ומ' אחי הר"ר יחיאל כל שכן אם מחנון מבכר על מיומין בלבן אין נראה לי דזולתי בשקומה ולאיה לבכר מבקון מבחמים ולאיה לבכר מבקון מבחמים ולאיה לבכר מבקון מבחמים

שקדים המרים וכו'. הכי איתא ריש פרק בכל מערבין (עירובין דף כ"מ:) וסוף פרק קמא דחולין (דף כ"ה:) לגבי מעשר והוא הדין לגבי ברכה וכן כתב הרא"ש ריש פרק כילד מברכין: **צלף** וכו'. הכי נקטינן בהכרעת דבינו:

ה **תמרים שכתשן קצת** וכו'. בפרק כילד מברכין (דף ל"מ.) והלכתא תמרי ועבדינהו טרימא מברכין עלייהו בורא פרי העץ מאי טעמא במילתייהו קיימי כדמעיקרא ופירש רש"י ושם טרימא כל דבר הכתוש קצת ואינו מרוסק עד כאן לשונו משמע דאי מרוסק לגמרי נאו במילתייהו קיימי ואין מברכין עליו בורא פרי העץ מיהו נראה דצריך לברך עליו בורא פרי האדמה ולא נהנה למה לא יברך (ז) אדרבה יותר פשוט הוא שצריך לברך עליו כשאינו לרפואה מכשהוא לרפואה: ה שקדים המרים קטנים בורא פרי העץ (מ) גדולים ולא כלום דאזוקי מזיקי ליה ואם מתקן (י) על ידי האור או על ידי דבר אחר מברך בורא פרי העץ: ו צלף והוא מין אילן שעליו ראויין לאכילה (ט) ויש בעליו כמין תמרות וגם הן ראויין לאכילה על העלין והתמרות בורא פרי האדמה שאינן עיקר הפרי ועל האביונות שהן עיקר הפרי בורא פרי העץ (י) ועל (יא) הקפריסין שגדלין גם כן עליו להלכות גדולות ורב אלפס מברכים עלייהו בורא פרי האדמה. והראב"ד כתב בורא פרי העץ וכן כתב אדוני אבי הרא"ש ז"ל [ג] וכיון דאיכא פלוגתא דרבוותא טוב לברך עליהן בורא פרי האדמה לצאת ידי ספק דתנן בירך על פרי העץ בורא פרי האדמה יצא: ז—ח תמרים שכתשן קצת ואינן מרוסקין לגמרי בורא פרי

ה שקדים המרים קטנים בורא פרי העץ גדולים ולא כלום וכו'. כן כתבו ה"ר יונה (כה: ד"ה ומומריס) והרא"ש (פ' ג) והרשב"א (לו. ד"ה ואע"ג) בריש פרק כילד מברכין בשם בה"ג (שם מ:) וטעמא דמילתא דכשהם קטנים עיקר אכילתם היא הקליפה ואינה מרה וכשהם גדולים עיקר אכילתם הוא מה שבפנים והוא מר. ודין שקדים המתוקים הוי איפכא דבקטנותן מברך שהכל וכשהם גדולים מברך בורא פרי העץ וכמו שיתבאר בסימן ר"ד (קפ: ד"ה ודע). ואף על פי שהרא"ש מגמגם לומר דשקדים המרים קטנים מברכין עליהם שהכל דבריו נוטים לומר שמברכין עליהם בורא פרי העץ ולכן סתם דבריו וכתב דמברכין עליהם בורא פרי העץ: ומה שכתב ואם מתקן על ידי האור או על ידי דבר אחר בורא פרי העץ. כן כתבו שם ה"ר יונה והרא"ש ז"ל:

ו צלף והוא מין אילן שעליו ראויים לאכילה וכו'. בריש פרק כילד מברכין (לו.) אמר רב יהודה אמר רב צלף של ערלה בחולה לארץ זורק את האביונות ואוכל את הקפריסין למימרא דאביונות פירא וקפריסין נאו פירא ורמינהו על מיני נפה על העלין ועל התמרות אומר בורא פרי האדמה ועל האביונות ועל הקפריסין אומר בורא פרי העץ דאמר כרבי עקיבא דתנן רבי אליעזר אומר צלף מתעשר תמרות ואביונות וקפריסין רבי עקיבא אומר אין מתעשר אלא אביונות בלבד מפני שהוא פרי. ופירש רש"י מיני נפה. הוא צלף לפי שגדלים בו כמה מיני אכילה קרי ליה מיני: תמרות. בתוך העלים גדלים כמין תמרות בולטין בעלה כמו בעלין של ערבה: אביונות. הוא הפרי: קפריסין. היא קליפה גדולה שסביבות הפרי כעין קליפה שגדלה סביב אגוזים דקים. ואיתא תו בגמרא (שם) רבינא אשכחיה למר בר רב אשי דקא זריק אביונות וקא אכיל קפריסין. וכתב הרי"ף (כה:) על זה [ו] והלכתא הכי ומדלגבי ערלה נאו פרי הוא גבי ברכה נמי נאו פירא ולא מברכין עליהה בורא פרי העץ אלא בורא פרי האדמה וכתב הרא"ש (סי' ג) עליו ולא נהירא דמשמע דהא דאכיל מר בר רב אשי קפריסין נאו משום דהלכה כרבי עקיבא אלא משום דמיקל בארץ הלכה כמותו בחוץ לארץ וכיון דבארץ ישראל פירא הוא לענין ברכה נמי פירא הוא ואין חילוק בברכה בין בחולה לארץ בין בארץ ישראל וקיימא לן כהתיא בריתא דעיקר היא דפרכינן מינה לרב לעיל ומשמע דרב סבירא ליה כוותיה אלא דמיקל כרבי עקיבא בחוץ לארץ וכן כתבו התוספות (לו: ד"ה והלכתא) אבל דעת הרשב"א (לו. ד"ה ר' אליעזר) והרי"ף וכן דעת הרמב"ם בפ"ח (ה"ו):

ז **תמרים שכתשן קצת** וכו'. שם (לח.) והלכתא תמרי ועבדינהו טרימא מברכין עלייהו בורא פרי העץ מאי טעמא במילתייהו קיימי כדמעיקרא ופירש רש"י טרימא דבר הכתוש קצת ואינו מרוסק ומשמע מדבריו שאם היה מרוסק לגמרי אין מברכין עליו בורא פרי העץ וכן נראה מדברי רבינו וכן כתוב בתרומת הדשן סימן כ"ט. אבל הרמב"ם (שם ה"ד) כתב תמרים שמיעכן ביד והוציא גרעינין שלהם

פרישה

(ז) **אדרבה יותר פשוט** וכו'. אבל הרשב"א מפרש דכשהוא לרפואה השמן עיקר לכך מברכין עליו בורא פרי העץ אבל כשאינו לרפואה האינגרון עיקר ומברכין עליו שהכל עד כאן לשון בית יוסף ויש לתמוה מה מפורש בדברי הרשב"א יותר ממה שכתב רבינו גופא לעיל בשם הלכות גדולות דכתב גם כן דאין לברך אלא אם כן מכוין לרפואה ואי ליכא רפואה הוי אינגרון עיקר וכן תמה גם כן בד"מ על בית יוסף ומסיק וכתב וזה לשונו ונראה שיש לתמוה אדברי רבינו בעל הטור על מה שכתב כיון שנהנה למה לא יברך וכו' דזה לא קאמרי האוכלים אלא אמרו שאינו מברך על השמן מטעם שהאינגרון הוא עיקר ולכן נראה לענין הלכתא כדברי הלכות גדולות והר"מ והרמב"ם עכ"ל: ועוד אמאי כתב רבינו דיותר נראה סברא דאשונה דכיון שהוא נהנה וכו' הא כבר כתב בה"ג דאינגרון עיקר מטעם דלאו לרפואה הוא ויש לישב בדוחק דמשום דמלשון הלכות גדולות משמע דכשיש רפואה מתהני מיניה ומשום הכי מברכין על השמן וכשאין רפואה אין הנאה בשמייתו ולכך אין מברכין עליו ולכך כתב רבינו עליו דזה נהנה להא על כל פנים נהנה מהשמן ומסתברא דיותר יש לברך מהנאה בלא רפואה אבל בדברי הרשב"א מפורש דאף על גב דיש הנאה מהשמן אפילו בלא רפואה מכל מקום האינגרון עיקר וק"ל: ועיין בגמרא דף (ל"מ) [ל"ו.] דמשמע שם דיש חילוק בין אם השמן הרבה או לא ולפי זה אפשר לישב גם כן הקושיא הנ"ל ודו"ק:

(מ) **גדולים ולא כלום**. וטעמא דמילתא דכשהן קטנים עיקר אכילתן היא הקליפה ואינה מרה וכשהן גדולים עיקר אכילתן הוא מה שבפנים והוא מר וכשהן מתוקים הוא להיפך כמ"ש לקמן בסימן ר"ד (קפ:): (ט) **ויש בעליו כמין תמרות** וכו'. פירש רש"י בולטין בעלה כמין תמרות כמו בעלין של ערבה: (י) **ועל הקפריסין שגדלין גם כן עליו** וכו'. הוא קליפה גדולה שסביבות הפרי כעין קליפה שגדלה סביב אגוזים דקים: (יא) **הקפריסין שגדלין גם כן עליו**. אפשר שדקדק וכתב רבינו עליו דרולה לומר על הפרי כמו שפירש רש"י (לו. ד"ה קפריסין) וק"ל:

דרישה

[ג] **וכיון דאיכא פלוגתא דרבוותא טוב לברך עליהן בורא פרי האדמה**. עיין באשיר"י ובית יוסף הביאו שסתר הרא"ש ראיית הרי"ף בתשובה ניצחת מכל מקום לא הכריע רבינו כדברי הרא"ש אביו מפני רבים החולקים שבה"ג והרמב"ם והרשב"א הסכימו עם הרי"ף ובית יוסף הביאן עיין שם:

חדושי הגהות

[ו] **הך והלכתא איתא בש"ס שלפנינו והבית יוסף הביא הדברים בשם הרי"ף והשיג עליהם ומלאתי בהרא"ש על הך והלכתא שלא מן הגמרא הוא זה רק גירסת בה"ג הוא [וכ"כ התוס' שם]**:

הגהות והערות

י) כ"ה בכתה"י ובדפו"ר (חרץ מפייבי די שאקו שגירסתו "ראם מתקנן") ובדבינו יונה ובהרא"ש:

ועשאם כמו עיסה מברך עליהם תחלה בורא פרי העץ ולבסוף ברכה אחת מעין שלש וכתבו רבינו בסמוך וכתב דאפשר שגם ר"י מודה להרמב"ם:

ח—ט **ועל דבש שזב מהם שהכל.** פס האי דוכתא דתמרי מברכינן עילויה שהכל וכתבו התוספות (פס ד"ה האי) מברכין עליו שהכל וכן משקין מכל מיני פירות בר מתירוש ויליהר כדאמרינן גבי ערלה (תרומות פי"א מ"ג) ולאפוקי מהלכות גדולות (ברכות ח:) שפירשו דמיירי שנתן לתוכן מים וגם ה"ר יונה (כז. ד"ה האי דוכתא) כתב כדברי התוספות וגם הרא"ש (פי' יב) כתב דלא נהיר ליה דברי הלכות גדולות ואמר כך כתב ואפשר דטעמא דגאון משום דנקרא כתיב (דברים ח ח) ודבש ולא כתיב תמרים ואם כן קרא אייתי דבש הזב מאליו מן התמרים ובכלל שבעת המינין הוא ומברך עליו בורא פרי העץ וברכה אחת מעין שלש ולא דמי ליולא מן הרימונים ומן התאנים וליין תפוחים דהני יולאים על (פי) [ידי] כתישה וסחיטה אבל הזב מאליו מן התמרים היינו דבש האמור בפסוק עד כאן וכיולא בזה כתב הרשב"א (שם ד"ה דבש). אבל הרמב"ם כתב בפ"ח (ה"ד) דבש תמרים מברך עליו שהכל ולא חילק כלל. ונראה שדייק רבינו לכתוב ועל דבש הזב מהם שהכל לומר דאפילו בזב מברך שהכל וכל שכן ביולא על ידי כתישה. ובהגהות אשי"ר (פי' יב) כתוב שם אומרים שמברך על דבש תמרים בורא פרי האדמה וכל הפוסקים חולקים על סברא זו:

ועל דבש הזב מהן שהכל. ובהלכות גדולות כתב דוקא שעירב בו מים (יג) **אבל אם הוא בעיניה בורא פרי העץ. ור"י** [יא] **לא היה מחלק. והרמב"ם ז"ל כתב דבש תמרים שהכל** (יד) (טו) (טז) **אבל תמרים שמיעכן ביד והוציא גרעינין שלהם ועשה מהן עיסה מברך עליהן בורא פרי העץ ולבסוף ברכה אחת מעין שלש** [ד] **ואפשר שגם ר"י מודה בזה הענין כיון שהם**

דמי לדבש ממרים דמברך עליו שהכל דהתם זיעא בעלמא הוא כדאמר בגמרא ואינו פרי לברך עליו לא בורא פרי העץ ולא פרי האדמה אבל תמרים מרוסקין גוף הפרי הן לא הורדו מברכת בורא פרי העץ אלא מעלה אחת וכן כתב בהגהת אשי"ר דמהר"ם מקייס פירוש בה"ג בדוכתא דתמרי דאינו מברך עליו שהכל אלא כשנתן בו מים דאם היה דבש בעינו אין סברא להוריד אותו משמי מעלות ורמיה משלקות דאם בתחלה בורא פרי האדמה שלקן שהכל גם כאן בתמרים שבתחלה בורא פרי העץ אם נשתנו לגריעותא מברך בורא פרי האדמה ויין תפוחים נמי לא קאמר תלמודא אלא דאינו קרוי פרי לגבי תרומה אבל יכול להיות שגם על יין תפוחים מברך בורא פרי האדמה שלא תורידנו שמי מעלות וכ"כ בהגהת אשי"ר פרק כילד מברכין משם האור זרוע (מ"א סי' קסו) ולפי זה נראה דתמרים המרוסקים לגמרי דמברך בורא פרי האדמה לפירוש רש"י אבל בית יוסף כתב דכל הפוסקים חולקים על סברא זו ולא ידעתי למה כתב כן: **ואיכא** להקשות בדברי רבינו דמתחלה הביא פירוש רש"י דתמרוסקין קלת בורא פרי העץ דשמעינן מינה במרוסקין לגמרי מברך בורא פרי האדמה או שהכל וכן כתב בית יוסף שכן נראה מדברי רבינו ושכן כתב בתרומת הדשן סימן כ"ט ואמר כך הביא דברי הרמב"ם שחולק על זה בעשה מהן עיסה דהיינו מרוסקין לגמרי דמברך עליהם בורא פרי העץ. ונראה דכך היא ההגעה בדברי רבינו דתחלה כתב תמרים שכתשן קלת בורא פרי העץ וכתב כך נסתם ולא נפש פירוש רש"י משום דאתא ליכא מאן דפליג אפירוש רש"י דבאין מרוסקין לגמרי דמברך בורא פרי העץ ועל דבש הזב מהן כתב דפליגי בה בה"ג ור"י ואמר כך הביא דברי הרמב"ם דבש תמרים שהכל אבל תמרים שמעכן וכו' כלומר בדבש בעיניה סבירא ליה להרמב"ם כר"י שהכל ובתמרים המרוסקין לגמרי חולק אפירוש רש"י וסבירא ליה דמברך נמי בורא פרי העץ ואפשר דגם ר"י מודה בזה דיון שהן בעין חשובים כעיקרי הפרי לדברי הכל כלומר אפילו לר"י אבל ודאי דרש"י חולק על זה ולא הביא רבינו דעת רש"י בזה משום דסבירא ליה דדבריו דמויין מקמי הרמב"ם ור"י: **ולענין** הלכה נראה דבפלוגתא דרבותא יש לברך אתמרים מרוסקים לגמרי בורא פרי האדמה וכן בפאוידל"א העשוי מגודגדניות שקורין פלוים"ר או ויינכשלי"ן כשהן מבושלין ומרוסקין לגמרי דיש לברך עליהן בורא פרי האדמה ולא כהרמב"ם ובית יוסף דפסק בשלחן ערוך (פ"ז) כמותי לברך עליהן בורא פרי העץ. אבל מהרא"י בתרומת הדשן סימן כ"ט תופס דעה שלישית ופסק לברך עליהם שהכל נסמך על מה שמצא באשי"ר קטן (רמזים אות יב) בהדיא דתמרים מרוסקים לגמרי מברך עליהם שהכל והוא הדין גודגדניות וכך משמע בתשובת מהרי"ק שורש מ"ג עיין שם וכך נוהגין העולם והנה להם לישראל וכו' אבל המדקדק במעשיו יברך עליהן לכתחלה בורא פרי האדמה ואם ברך עליהם בורא פרי העץ או שהכל נמי יצא: **ועל** דבש הזב מהתמרים נריך לברך לכתחלה שהכל וכן יין תפוחים וכל שאר מי פירות מברך שהכל חוץ מהיוצא מהענבים והזיתים שכך היא דעת רוב רבותינו זכרונם לברכה ולא כהגהת אשי"ר בזה ועיין לקמן בסוף סימן ר"ד מה שהשיג בית יוסף (קפב. ד"ה בתרומת) אדברי מהרא"י:

פרישה

(יג) **ועל דבש הזב מהן.** רוצה לומר אפילו זב מהן וכל שכן אם יולא על ידי כתישה בית יוסף. ולע"ד נראה דמשום סברת הלכות גדולות כתב רבינו זב מהן דלדידיה משום הכי מברך בורא פרי העץ כיון שזב מעצמו וכמו שכתב בשם הרא"ש בסמוך: (יג) **אבל אם הוא בעיניה בורא פרי העץ.** וטעמיה משום דנקרא כתיב ודבש ולא כתיב תמרים אם כן קרא אייתי דבש הזב מאליו מן התמרים ובכלל שבעת המינים הוא ומברך בורא פרי העץ וברכה אחת מעין שלש ולא דמי ליולא משאר מינים דהן יולאין על ידי כתישה וסחיטה אבל דבש האמור בקרא רוצה לומר הזב מאליו אשי"ר: (יד) **אבל תמרים שמיעכן ביד ועשה מהן עיסה וכו'.** בלשון זה כתב ג"כ בשולחן ערוך (פ"ז) אבל ברמב"ם כתב בלשון זה שמיעכן ביד והוציא מהן גרעיניהן ועשה מהן עיסה וכו' וכן עיקר: (טו) **אבל תמרים שמיעכן ביד וכו'.** פירוש הרמב"ם פליג אפירוש דאשון שכתב תמרים שכתשן קלת ואינם מרוסקין לגמרי וכו' דמשמע אם היו מרוסקין לגמרי לא היה מברך בורא פרי העץ והוא פירוש רש"י שמפרש כן אטו רימה האמור בגמרא אבל הרמב"ם כתב אפילו מיעכן ועשאן כמין עיסה אפילו הכי מברך עליהן בורא פרי העץ וכתב רבינו ואפשר דר"י מודה בזה דדוקא בדבש לא היה מחלק וסובר בכל ענין שהכל הואיל ואינו עיקר הפרי אבל זה אף שעשה אותו כמו עיסה מכל מקום עיקר הפרי הוא והא דאיה שגם הרמב"ם סובר בדבש תמרים מברך שהכל ואינו מחלק וכמו שסובר ר"י: (טז) **אבל תמרים שמיעכן ביד וכו'.** כתב רמ"א (פ"ז) ז"ל ולפי זה הוא הדין פאווידל"א מברכין עליהן בורא פרי העץ וכו' עיין שם:

דרישה

[ד] **ואפשר שגם ר"י מודה בזה הענין וכו' עד לדברי הכל.** עיין מה שכתבתי בפרישה והוא נראה דאין ענין דברי הרמב"ם לדברי רבינו ורש"י בענין טרימא כלום וגם רבינו ורש"י יכול להיות שסבירא להו כהרמב"ם בדינו והרמב"ם כרש"י בדינו כי רש"י ורבינו מדברים בתמרים שכתשן קצת ואינו מרוסק ור"ל ששחקן עד שנימוחו קצת ונעשה מהן כעין משקה או דבש וכעין מה שכתב רבינו לקמן סוף סימן רנ"ב (י"א.) בבוסר ומלילות שנתרסקו מבעוד יום וטען עליהן להוציא מהן משקין וכו' ודוקא שנידוכו היטב מערב שבת ואינם מחוסרין אלא שחיקה וכו' וכן כתב שם לפני זה בשמן המוציאין מן הזיתים וכן כתב לקמן סימן שכ"א (צא:) עיין שם ודו"ק ובכהאי גוונא סבירא ליה לרש"י ורבינו דוקא שכתשן קצת הא אי כתשן עד שנימוחו לגמרי ליכא שם אוכל עליה ונשתנה לגמרי ובכהאי גוונא אפילו הרמב"ם מודה דאין מברכין עליו בורא פרי העץ. אבל הרמב"ם מיירי שלא כתשן עד שנימוחו אלא שבלבל מראיתו ועדיין תורת אוכל עליו ועשה מהן

הגהות והערות

יא) **בכת"י** לונדון ובדפוסי ב"י "ר' יצחק" ובכת"י פריש ודפוסי מנטובה ושלוניקי "רבינו יונה" ושניהם אמת כי שניהם סוברים כן כמובא בב"י. ולקמן בדברי הטור "ואפשר שגם "ר"י מודה" ג"כ נחלקו הגירסאות כנ"ל:

האומר שהכל משום דדוכתא עיקר אלא אדרבה אגוז עיקר עד כאן לשונו אבל בהגהת סמ"ק (סי' קנא אות כג) כתב ויש אומרים דמברכין עליו שהכל דשמא דוכתא עיקר גם האגוז נשתנה מכמות שהיה עד כאן לשונו ובתשובת מהרי"ק סימן מ"ג כתב שיש שאמרו כך על שם רש"י והבית יוסף מתלק בין אגוז גמור שקורין נויא"ט דמברך בורא פרי העץ ובין אגוז רך בעודם ירוקים דמברך שהכל והכי נהוג:

ט **ועל הסוכרא** (רצה לומר צוקר) כתב בה"ג בורא פרי העץ. כן כתב בברכות מהר"ס טז*) על שם בה"ג ובהגהות מיימוניות פ"ח (אות ט) בשם הר"ס השיג נמי על ראיית הרמב"ם דמדמי ליה לדבש תמרים דברכתו שהכל דלא דמי דהתם סוכרא אשתני לעילויא הילכך ברכתו בורא פרי העץ וגם רבינו השיב על הרמב"ם בטוב טעם ותו דכך פירש רש"י אפלוגתא דרב יהודא ורב נחמן (לו.) בקמחא דחטי וזה לשונו דהתם בקמחא אית ליה עילויא אחרינא יצא מכלל פרי ולכלל דרך אכילתו לא בא ברכתו שהכל אבל השמן בא בשיעורו לכלל דרך אכילתו ועיקר הפרי לכך נטעוהו הילכך פרי הוא עד כאן לשונו ואם כן לפי זה הסוכרא גם כן בא בשיעורו לכלל דרך אכילתו ועיקר הפרי לכך נטעוהו הילכך פרי הוא וברכתו בורא פרי העץ או בורא פרי האדמה אבל לא שהכל. וזה לשון סמ"ק (סי' קנא עמ' קז) לוקרא פסקו בה"ג ורבינו תנגאל בורא פרי העץ ולולי הקבלה היה נראה לברך בורא פרי האדמה עכ"ל ונהגו לברך שהכל כהרמב"ם כיון דהסמ"ג (עשין כז קיג ע"ב) כתב עליו ורואה אני את דבריו וכן פסק בשלטן ערוך (סעי"ו):

י **פלפל רטיבתא** וכו'. הכי איסיקנא בפרק כילד מברכין (קוף דף ל"ו) וזה לשון ברכות מהר"מ (ה.) זנגבילא יבישתא ופלפלין וגרופלא שקורין נעגלי"ן ולגלג"ן וליטב"ר וכל מיני בשמים יבשים שאין דרכן ליאכל בלא תערובת אין מברכין לא לפניהם ולא לאחריהם ובהגהה אבל עץ קינמון מברכין עליהן בורא פרי האדמה מפני שרגילין לאכול אותם ביבשתא וגם הוא גדל בארץ כמו קנים עד כאן לשונו וזה לשון הסמ"ג (עשין כז קיג ע"ב) קבלנו מרבותינו על אגוז נוזי מושקד"א מברכין עליו בורא פרי העץ ועל הקנה שקורין קניל"א בורא פרי האדמה עד כאן לשונו: **ומה שכתב רבינו דעל פלפל רטיבתא בורא פרי העץ** וכו'. כן כתב הרא"ש והרשב"א והראב"ד אבל בית יוסף כתב על שם רב האי גאון והרי"ף והרמב"ם דמברך הא היו מברכים עליהם אלא שהכל כדין שקדים הרכים שאין מברכין עליהם אלא שהכל מטעם זה וכן כתב רבינו ירוחם (נתי"ו ח"ב קמג ע"ג) דהכא באגוז גדול עסקינן דאילו על אגוז רך המטוגן בדבש אינו מברך אלא שהכל וגם בהגהות מיימוניות פרק ג' (אות ה) כתוב בשם הר"ס (ברכות מהר"ס ב:) אגוזים המטוגנים בדבש שקורין נוגא"ט מברכים עליהם בורא פרי העץ וכן מוכיחים דברי הרא"ש שכתב ויש רוצים לומר דכיון דאילו בשלו בלא דבש נשתנה לגריעותא והיה ראוי לברך עליו שהכל נמצא מעליותא על ידי הדבש והדבש עיקר ומברך עליו שהכל ולא מסתבר שאע"פ שנתעלה על ידי הדבש מכל מקום האגוז עיקר עכ"ל וכך הם דברי רבינו ומאחר שכתבו דאילו בשלו בלא דבש נשתנה לגריעותא משמע ודאי דבאגוז גמור מיירי דאי באגוז רך מאי שינוי לגריעותא שייך היה הרי אי אפשר להיות יותר גרוע ממה שהוא קודם בישול שהוא מר אלא ודאי כדאמרן: ומ"ש רבינו וי"א כיון שאם בשלו בלא דבש וכו' ומברך עליהם שהכל. הוא ברוקח (סי' שמב). ודין ברכת פירות המרוקחים בדבש כתב רבינו בסימן ר"ד (קפא:). ודין ברכת הומלתא דאתיא מבי הנדוראה כתב בסימן ר"ג (קפ.):

פרי העץ. ויש אומרים כיון שאם בשלו בלא דבש משתני לגריעותא אם כן הוי דבש עיקר ומברך עליהם שהכל ולא נהירא: **טו** ועל הסוכר כתב בה"ג בורא פרי העץ והרמב"ם ז"ל כתב קנים מתוקין שסוחטין אותן ומבשלין מימיהן עד שיקפו וידמו למלח כל הגאונים כתבו שמברך עליהן בורא פרי האדמה ויש אומרים בורא פרי העץ וכן אומרים המוצץ אותן קנים מברך בורא פרי האדמה (כג) ואני אומר שאין זה נקרא יז) פרי ומברכין עליהם שהכל (כד) לא יהא דבש של אלו הקנים שנשתנה על ידי האור גדול מדבש תמרים שלא נשתנה על ידי האור ומברכין עליו שהכל. ואפשר להשיב על דבריו שאינו דומה לדבש תמרים שהתמרים הן פרי ונטעי להו אדעתא לאכלם הילכך כשנשתנו נשתנית ברכתן מידי דהוי אכל הפירות שמברכים על משקין היוצאין מהם שהכל חוץ מהיין והשמן אבל אלו הקנים שאינן ראויין לאכילה ועיקר נטיעתן על דעת הדבש ודאי זה פריין ומברכין עליו בורא פרי העץ: טז,יח(א) פלפל רטיבתא בורא פרי העץ יבישתא

טו **ועל הסוכרא כתוב בה"ג** (ברכות פ"ו ז ע"ד) **בורא פרי העץ.** כן כתב הרא"ש בפרק כילד מברכין (סי' ו): **והרמב"ם כתב** בפ"ח (ה"ה) קנים המתוקים וכו' ואני אומר שאין זה פרי וכו'. נראה שהרמב"ם חולק על מה שאמרו שהמוצץ אותם קנים מברך בורא פרי האדמה וכנגד זה כתב שאין זה נקרא פרי ומברכים עליהם שהכל וג"כ חולק על מה שאמרו שעל המיס היוצאים מהם ונעשו סוכרא מברכין בורא פרי העץ וכנגד זה כתב לא יהא דבש של אלו הקנים שנשתנה על ידי האור גדול מדבש תמרים וכו': **ומ"ש רבינו ואפשר להשיב על דבריו** וכו'. דברי טעם הם ואף על פי כן כיון דפלוגתא היא לברך שהכל עדיף דעל כולם אם אמר שהכל יצא:

טז—יח פלפל רטיבתא בורא פרי העץ יבישתא ולא כלום וכו'. בפרק כילד מברכין (לו:) פלפלי רב ששת אמר שהכל רבא אמר ולא כלום מיתיבי היה רבי מאיר אומר ממשמע שנאמר (ויקרא יט כג) וערלתם ערלתו את פריו איני יודע שעד מאכל הוא אלא מה תלמוד לומר עד מאכל להביא עד שטעם עצו ופריו שוה ואיזה זה הפלפלין לא קשיא הא ברטיבתא הא ביבישתא. וכתב הרשב"א (שם ד"ה לא) משמע מהכא דפלפלי רטיבתא מברכין עליהם בורא פרי העץ וכן פסק הראב"ד אבל הרי"ף (כה:) כתב בורא פרי האדמה וכן מצאתי לרבינו האי גאון עכ"ל. והרמב"ם בפ"ח (ה"ז) כתב בורא פרי האדמה והרא"ש (שם) כתב דלא נהירא ליה דברי הרי"ף מדפריך מעלה ומשני הא ביבישתא הא ברטיבתא מכלל דרטיבתא פרי העץ

פרישה

(כג) **ואני אומר שאין זה נקרא** וכו'. פירוש דמוצץ מן הקנים: (כד) **לא יהא דבש** וכו'. בא לחלוק אאם נתבשל ונעשה כמו מלח. בית יוסף:

דרישה

ומ"ש רבינו ואפשר להשיב על דבריו וכו'. כתב ב"י עליו דדברי טעם הן וכו' עיין שם ובכסף משנה (פ"ח ה"ה) לא הסכים עם רבינו ואדרבא כתב שרבינו לא היה במקום שגדלין אלו הקנים ואילו היה שם וראה שעיקר גידולם של הקנין גם כן למוצצן לא היה כותב מה שכתב וכו' ע"ש:

הגהות והערות

טז*) כ"ה בברכות מהר"ם (ב:) אלא שבטעות נדפסו התיבות "ועל צוקרא" בהגהה שבצד, וההמשך "כתוב בה"ג בפה"ע" בפנים הספר. ובתשב"ץ קטן סי' שכב שכתובים בו כל דיני ספר ברכות מהר"ם ליתא לדין זה. ושמא שייך דין זה להגהה ולפיכך לא נדפס בתשב"ץ שם כשם שלא נדפסו שם יתר ההגהות שבברכות מהר"ם, אבל מהב"ח נראה שהיה כתוב לפניו (בכת"י) דין זה בפנים מדלא כתב "בברכות מהר"ם בהגהה": יז) **תיבת** "נקרא" ליתא בדפוס ספרדי ומנטובה ושלוניקי וכ"י ג' וכן ליתא ברמב"ם דפוס קושטא ובהעתקת הב"י: